

KINNITATUD

Merivälja Lasteaia

direktori

käskkirjaga nr 1-2/10/2021

31.08.2021

MERIVÄLJA LASTEAIA ÕPPEKAVA

MERIVÄLJA LASTEAIA ÕPPEKAVA

1. Üldsätted

- 1.1. Merivälja Lasteaia (edaspidi lasteaia) õppekava on õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, mis on koostatud Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava alusel.
- 1.2. Õppekava koostamisest ja arendamisest võtsid/võtavad osa lasteasutuse pedagoogid, kaasates vanemaid.
- 1.3. Lasteaia õppekava läbinuile annab lasteaed välja sellekohase õiendi.
- 1.4. Lasteaia õppekavas esitatakse:
 - 1) Üldsätted
 - 2) Liik ja eripära
 - 3) Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärgid, põhimõtted ja õpikäsitus
 - 4) Lapse eeldatavad üldoskused vanuseti
 - 5) Valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja sisu ning lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti
 - 6) Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus
 - 7) Lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, sealhulgas korraldus
 - 8) Erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted, sealhulgas korraldus
 - 9) Lapsevanematega koostöö põhimõtted, sealhulgas korraldus
 - 10) Õppekava uuendamise ja täiendamise kord

2. Lasteasutuse liik ja eripära

2.1. Merivälja Lasteaed on munitsipaallasteaed. Lasteaia pidaja on Tallinna Linnavalitsus. Lasteaias on võimalused 1,5 kuni 7 aastastele lastele.

Lasteaias on 8 rühma.

2.2. Rühmade komplekteerimise põhimõtted

- Lapsed võetakse vastu vastavalt võimalusele ja vajadusele arvestades Tallinna lasteaedade üldjärjekorda.
- Rühmad komplekteeritakse üldjuhul ühevanustest lastest. Samasse rühma paigutatakse lapsed, kes on sündinud aasta jooksul alates 1. oktoobrist kuni järgmise aasta 30. septembrini.
- Liitühmi komplekteeritakse juhul, kui ühte vanusegruppi kuuluvaid lapsi ei ole terve rühma jagu.
- Vajadusel komplekteeritakse sobitusrühm.

2.3. Rühmade töökorraldus:

- Lasteaias on valverühmade süsteem. Hommikuti ja õhtuti kogutakse lapsed pikema lahtiolekuajaga rühmadesse.
- Valverühmad töötavad lahtiolekuajaga 7.00 - 19.00

3. Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärgid, - põhimõtted ja õpikäsitus.

3.1. Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärgid

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteaia koostöös.

(2) Üldeesmärgist lähtuvalt toetab õppe- ja kasvatustegevus lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, mille tulemusel kujuneb lapsel terviklik ja positiivne minapilt, ümbritseva keskkonna mõistmine, eetiline käitumine ning algatusvõime, esmased tööharjumused, kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest ning arenevad mängu-, õpi-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

3.2. Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise üldpõhimõtted

(1) Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõteteks on:

- 1) lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine;
- 2) lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine;
- 3) lapse loovuse toetamine;
- 4) mängu kaudu õppimine;
- 5) humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine;
- 6) lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine;
- 7) lapsele turvatunde, eduelamuste tagamine;
- 8) üldõpetusliku tööviisi rakendamine;
- 9) kodu ja lasteasutuse koostöö;
- 10) eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine.

(2) Lapse arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö.

3.3. Õpikäsitus

(1) Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes jms ning nendevahelistes seostes. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu.

(2) Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, terviseseisundit jms. Pedagoogid on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad.

(3) Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.

(4) Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:

- 1) kavandada oma tegevust, teha valikuid;
- 2) seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
- 3) kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
- 4) arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
- 5) hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
- 6) tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

4. Lapse eeldatavad üldoskused vanuseti

4.1 Mänguoskused

4.1.1 Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

4.1.2 Eeldatavad mänguoskused vanuseti

Sõime rühm		Noorem rühm		Keskmine rühm	Vanem rühm	Eeldatavad tulemused õppekava läbimisel
1,5 – 2 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	2 - 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse eeldatavad tulemused	
1, 5) Tunneb huvi mänguliste tegevuste vastu. Keskendub sihipäraselt mängule 5 min.	1) Soovib eakaaslasega mängida (näit. Mari püüab Jüriga mängida). Keskendub sihipäraselt mängule 10 min.	1) Mängib koos eakaaslasega (näit. Mari mängib Jüriga kohvijoomist) ning osaleb meeeldi ka ühistevuses (näit. õppemäng) Keskendub sihipäraselt mängule 15 min.	1) Mängib eakaaslastega täiskasvanu juhendamisetä (3-4 last grupis). Keskendub sihipäraselt mängule 20 min.	1) Mängib meeeldi üksi, kaaslasega, grupis (3-6 last). Keskendub sihipäraselt mängule 25 min. Osaleb ühismängudes süvenenult enamasti mängu lõpuni.	1) Mängib püsivalt samal teemal, mitmel päeval mängu üha laiendades. Keskendub sihipäraselt mängule 30 min. Suudab vajadusel mängu katkestada õppimise vms huvides – eristab	1) Tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma.

					mängu tööst.	
2, 4) Matkib igapäevaelust tuttavaid tegevusi (näit. kaisutab nukku).	2, 4) Matkib mängus tuttavaid tegevusi ja igapäevatoiminguid (näit. pühib põrandat, kallab kujuteldavat jooki tassidesse).	2) Matkib mängus tuttavaid tegevusi ja situatsioone (näit. arsti juures või poes käimine).	2) Rakendab mängus vahendatud teadmisi (näit. mängib muinasjututegelast)	2) Rakendab mängudes muljeid ümbritsevast maailmast, põhisuks täiskasvanute vaheliste suhete kajastamine.	2) Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast.	2) Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast.
3) Leiab meelepärase eseme.	3) Alustab iseseisvalt matkivaid tegevusi (näit. põranda pühkimine).	3) Algatab vahetule kogemusele tuginevaid mängu.	3) Algatab talle tuttavaid mängu, näitab üles iseseisvust mängus, arendab mängu sisu tuginedes vahendatud teadmistele.	3) Algatab erinevaid mängu, arendab mängu sisu tuginedes oma muljetele ümbritsevast.	3) Organiseerib iseseisvalt mängu, arendab mängu sisu loogiliselt (näit. enne jalutama minekut riietab nuku vastavalt ilmale).	3) Algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu. *rollimäng sh. lavastusmäng *ehitusmäng *liikumismäng *lauamäng
4) -	4) -	4) Jäljendab talle tuttavaid rolle (näit. arst, patsient, müüa vms).	4) Täidab ja nimetab mängu erinevaid vahendatud teadmistega seotud rolle.	4) Täidab mängu erinevaid muljetega seotud rolle (näit. mängides ema matkib ema kõne- ja käitumismaneere), püsib rollis mängu kestel.	4) Täidab mängu samaaegselt erinevaid rolle (näit. nukumajas mängides, mängib samaaegselt ema ja last), rakendades erinevaid teadmisi ja muljeid loob oma rollitegelase,	4) Täidab mängudes erinevaid rolle.

					arendab rolli edasi.	
5) -	5) Ootab oma mängukorda täiskasvanu juhendamisel. Mängib endale tuttavaid lauamänge üksinda (näit. loto, paarispildid vms).	5) Täidab eakohaste mängude reegleid täiskasvanu meeldetuletamisel. Mängib lauamänge väikeses grupis täiskasvanu juhendamisel (näit. loto, paarispildid vms).	5) Täidab tuttavate mängude reegleid.	5) Selgitab tuttavate mängude reegleid ning jälgib nende täitmist teiste poolt.	5) Lepib kaaslastega mängureeglites kokku. Selgitab oma loodud mängude reegleid.	5) Järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada.
6)-	6) Mängib kaaslasega kõrvuti teist segamata.	6) Mängib kaaslasega sõbralikult ja jagab mänguasju.	6) Mängib väikeses grupis, probleemi lahendab verbaalselt	6) Arvestab mängukaaslaste soovide ja ettepanekutega.	6) Kooskõlastab oma tegevust mängukaaslastega ja jõuab nendega kokkuleppele.	6) Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele.
7)-	7)-	7) Tunneb rõõmu isiklike saavutuste üle (nt. panin pusle kokku; võtsin spordipäevast osa vms).	7) Soovib osaleda võistlusmängudes ja annab endast parima.	7) Aktsepteerib kaaslane võitu, tuleb toime ebaõnnestumisega.	7) Oskab võita ja kaotada, tunnustab kaaslasti võistlusmängus osalemise eest.	7) Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus.
8) Tegutseb esemega (funktsioonimäng – võtmine, panemine jm. näit. veeretab palli, veab autot,	8) Tegutseb ühe esemega teise eseme abil (näit. katab nuku tekiga).	8) Kasutab nukumängudes ja mõningates situatsioonimängudes asendusmaterjale ja mänguasju.	8) Leiab ja kasutab vastavalt mängu sisule asendusmänguasju ja –materjale.	8) Vastavalt mängu sisule valmistab ise mõningaid mänguvahendeid (näit. mänguraha).	8) Meisterdab omaalgatuslikult mänguks vajalikke vahendeid (näit. erinevad peakatted, piletid, karbist	8) Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

lükkab vankrit, asetab klotsi teise peale).	Ehitab ühesuurustest klotsidest elementaarseid ehitisi (näit. aed, torn).	Ehitab elementaarseid ehitisi erinevaid klotse kasutades, kasutab ehitist mängus (näit. ehitab garaaži ja paneb auto sinna sisse, teeb nukule klotsidest voodi).	Ehitab üht ja sama objekti erinevalt (kuju, materjal). Kasutab mängudes looduslikke materjale (näit. kividest aed, käbideest loomad).	Ehitamisel arvestab suurusvahekordi ja vajadusel muudab ehitise kõrgust, pikkust laiust. Kasutab mängudes taaskasutatavaid materjale (näit. papirull – pikksilm).	raadio jms). Ehitab keerukaid ehitisi (näit. sildu, tõusude ja langustega teid, mitmekorruselisi maju) kasutades mitmesugust materjali, ehitab vastavalt skeemile.	
---	---	--	--	--	---	--

4.2 Tunnetus- ja õpioskused

4.2.1 Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

4.2.2 Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

4.2.3 Eeldatavad tunnetus- ja õpioskused vanuseti

Sõime rühm		Noorem rühm		Keskmine rühm	Vanem rühm	Eeldatavad tulemused õppekava läbimisel
1,5 – 2 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	2 - 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse eeldatavad tulemused	
1) Vt. Matem. ning Mina ja kk.	1) Vt. Matem. ning Mina ja kk.	1) Vt. Matem. ning Mina ja kk.	1) Vt. Matem. ning Mina ja kk.	1) Vt. Matem. ning Mina ja kk.	1) Vt. Matem. ning Mina ja kk.	1) saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus,

<p>Korduva tegevuse tulemusena saab aru lihtsamatest põhjus-tagajärg seostest (näit. nupule vajutades hüppab konn välja, nutma hakates saab tähelepanu).</p>	<p>Korduva tegevuse tulemusena saab aru lihtsamatest põhjus-tagajärg seostest (näit. toppimis-mängud) ning suudab lihtsamaid seoseid üle kanda (näit. kammib nii enda kui nuku juukseid).</p>	<p>Saab aru lihtsamatest põhjus-tagajärg seostest (näit. tass kukkus maha - läks katki, vihma sajab - väljas on loigud, tüdruk kõnnib vihma-varjuga)</p>	<p>Saab aru lihtsamatest põhjus-tagajärg seostest (näit: lauamängu „Reis ümber maailma“ saab mängida neli last; lihtsad pildiseeriad näit. lumememme ehitamine), üldistab nähtava tunnuse järgi.</p>	<p>Saab aru lihtsamatest põhjus-tagajärg seostest (näit. millist vahendit on vaja kasutada, et saada pall kapi otsast alla), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna (põhjuslikkuse mõistmisega tekib ka üldistamisvõime).</p>	<p>Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi (saab aru, et sarnased sündmused näit. sünnipäeva tähistamine, võivad olla erinevad) ja nähtusi tervikuna (sh terviksituatsiooni mõistmine).</p>	<p>tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna; * situatsiooni-mängud, -pildid, -kaardid (sh Jelena Strebeleva materjalid pildid ja pildiseeriad).</p>
<p>2) Vt. Matem., Mina ja kk. ning punkt 2-4 Keel ja kõne.</p> <p>Kaemuslik motoorne mõtlemine st mõtleb asjadest, millega vahetult tegeleb.</p>	<p>2) Vt. Matem., Mina ja kk. ning punkt 2-4 Keel ja kõne.</p> <p>Kaemuslik motoorne mõtlemine st mõtleb asjadest, millega vahetult tegeleb (ühendab esemeid välise sarnasuse abil).</p>	<p>2) Vt. Matem., Mina ja kk. ning punkt 2-4 Keel ja kõne.</p> <p>Kaemuslik-kujundlik (piltlik) mõtlemine st mõtleb asjadest, mida tajub (lahendab lihtsamaid ülesandeid pildi abil).</p>	<p>2) Vt. Matem., Mina ja kk. ning punkt 2-4 Keel ja kõne.</p> <p>Kaemuslik-kujundlik (piltlik) mõtlemine st mõtleb asjadest, mida tajub (lahendab ülesandeid piltide abil nt. jaotab esemeid ühisesse situatsiooni kuuluvuse või otstarbe alusel).</p>	<p>2) Vt. Matem., Mina ja kk. ning punkt 2-4, 11 Keel ja kõne.</p> <p>Verbaalne (sõnaline) mõtlemine (lahendab ülesandeid enda tegevuse kaudu hangitud teadmiste ja kogemuste põhjal).</p>	<p>2) Vt. Matem., Mina ja kk. ning punkt 2-4, 11 Keel ja kõne.</p> <p>Mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi.</p>	<p>2) mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;</p>

3) Keskendub lühikeseks ajaks ühele tegevusele ning sõnalisel juhendamisel ja suunamisel on püsivam.	3) Tegutseb kontakti loomisel ja säilitamisel sihipäraselt kuni 10min.	3) Keskendub huvipakkuvale tegevusele kuni 15min.	3) Tegeleb iseseisvalt otsese juhendamisetä talle antud ülesandega kuni 5-10min. ning juhendatud tegevuses kuni 20min.	3) Tegutseb sihipäraselt keskendudes juhendatud tegevusele 20-25min.	3) Tegutseb sihipäraselt keskendudes kuni pool tundi.	3) tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
4) Vt. punkt 7 enesekohased oskused. Tunneb huvi ja püüab jäljendada täiskasvanu igapäevatoimetusi.	4) Vt. punkt 7 enesekohased oskused. Osaleb meelsasti igapäeva-toimingutes.	4) Vt. punkt 7 enesekohased oskused. Alustab meelsasti igapäevatoiminguid ning lõpetab siis, kui peab seda ise tehtuks (näit. asetab käed veejoa alla ning teatab seejärel, et käed on pestud). Kavandab osaliselt oma tegevusi (näit. kuuldes õpetaja teadet „Lähme õue!“, jookseb esikusse ja hakkab kummikuid jalga panema).	4) Vt. punkt 7 enesekohased oskused. Tahab kavandada ja korraldada oma igapäevategevusi ning täiskasvanu suunamisel viib toimingud lõpuni.	4) Vt. punkt 7 enesekohased oskused. Kavandab ja korraldab enamus oma igapäevategevustest ja viib alustatud tegevused lõpuni.	4) Vt. punkt 7 enesekohased oskused. Kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi kogu päeva lõikes (näit. teavitab õpetajat, et peale lõunasööki tullakse mulle järgi, läheme arsti juurde; peab Mariga plaani, et õhtul talle külla minna, selleks palub isal Mari emale helistada, end Mari juurde viia ja ütleb millal järgi tulla).	4) kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
5, 4) Vt. punkt 17 Mina ja kk.	5,4) Vt. punkt 17 Mina ja kk.	5, 4) Vt. punkt 17 Mina ja kk.	5) Meeldetuletamise l tegutseb uudses	5) Enamasti tegutseb uudses olukorras	5) Tegutseb uudses olukorras	5) tegutseb uudses olukorras

			olukorras täiskasvanu ettenäitamisel/ suunamisel.	täiskasvanu juhiste järgi.	täiskasvanu sõnaliste juhiste või käitumise (sh. varem nähtu) järgi.	täiskasvanu juhiste järgi;
6, 4) Tegutseb ning talle meeldib tegevusi korrata.	6) Katsetab, avastab ja uurib rõõmuga erinevaid asju.	6) Katsetab, avastab ja uurib ning küsib: <i>miks?, mispärast?</i>	6) Katsetab, avastab ja uurib ning esitab palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta.	6) Teab, et õppimine tähendab uue teadmise saamist/ oskuse omandamist. Võrdleb oma tulemust näidise, suulise juhendi või teise lapse saavutusega.	6) Teab, et teadmisi saab hankida erinevatest allikatest (näit. raamat, näitus, Internet jne). Teab, et õppimine on huvitav, kasulik, vahel ka raske. Suhtub sallivalt enda kohta käivasse heatahtlikku kriitikasse, tuleb toime ebaõnnestumisega. Teab, mis on kool - õpitakse ja saadakse hindeid. Tahab kooli minna.	6) suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;
7) -	7) -	7) -	7) -	7) -	7) -	7) rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel; Vt. punktid 1, 6, 7.1, 7.2 ning punktid 12,

						14 Mina ja kk.
8, 1, 6) Vt. punkt 11 Keel ja kõne.	8, 1) Vt. punkt 11 Keel ja kõne.	8) Kordab koos täiskasvnuga õpitud materjale.	8) Suunamisel kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist (nt. Mõmmi-aabitsa Mõmmi täheõppimise võte).	8) Teab, et kordamine aitab meelde jätta igapäevaelulisi asju (nt. õpetaja küsimisel „Mis ma palusin homme lasteaeda kaasa võtta?“ kordab õpetaja poolt varem öeldut).	8) Kasutab nii õppetegevuses kui igapäevategevustes materjali meeldejätmiseks kordamist.	8) kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

4.3 Sotsiaalsed oskused

4.3.1. Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavadid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

4.3.2. Eeldatavad sotsiaalsed oskused vanuseti

Sõime rühm		Noorem rühm		Keskmine rühm	Vanem rühm	Eeldatavad tulemused õppekava läbimisel
1,5 – 2 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	2 - 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse eeldatavad tulemused	
			1) Saab teadlikuks enda kehast. Märkab kehade sarnasusi ja	1) Kujundab oma minapilti ja kehapilti. Mõistab poiste ja tüdrukute vahelisi	1)- Saab teadlikuks poiste ja tüdrukute	1) Teab, et oma keha peab hoidma ja austama. Oskab nimetada kõiki kehaosi (sh

			<p>erinevusi</p> <p>Õpib austama kehade erinevusi.</p> <p>Vaatleb ennast ja teisi.</p> <p>Teab, et ilma riieteta olemisega ja privaatsusega on seotud reeglid ja</p>	<p>kehalisi erinevusi.</p> <p>Omandab hoiaku, et poisid ja tüdrukud on erinevad, kuid sellegipoolest võrdsed.</p> <p>Saab teada, mis olukorras on enda ja teiste isiklike kehaosade</p>	<p>vahelistest kehalistest erinevustest ja sarnasustest.</p> <p>Õpib tundma soorollidega seonduvaid käitumismaneere ja ootusi.</p>	<p>suguelundeid);</p> <p>Teab, et kõikidest kehaosadest sobib rääkida ja kõik kehaosad on olulised.</p> <p>Saab teadlikuks, et erinevused erinevate inimeste vahel on tihti suuremad kui erinevused poiste ja tüdrukute vahel.</p> <p>Väärtustab kehade erinevust.</p> <p>Omandab positiivse hoiaku soo suhtes.</p> <p>Teab, et on erinevad sood ja soorollid.</p> <p>Oskab arvestada enda ja teiste privaatsuse vajadusega.</p>
--	--	--	--	---	--	--

			<p>tavad.</p> <p>Oskab arvestada, et alasti olemisega seotud kombed võivad sõltuvalt olukorrast erineda.</p> <p>Mõistab, et igauks on ainulaadne ja väärtuslik</p>	<p>puudutamine lubatud ja millal on see ebasobiv.</p> <p>Õpib tundma ujumisriiete reeglit.</p> <p>Mõistab, et igauks on erinev, kuid kõik on väärtuslikud.</p>		<p>Eristab privaatset ja avalikku käitumist (nt kus ja mida sobib teha ja puudutada).</p> <p>Peab lugu endast ja oma kehast.</p>
2) Laps reageerib ümbritsevate inimeste käitumisele.	2) Märkab teiste põhiemotsioone (kurbus, rõõm, paha tuju).	2) Nimetab ja eristab põhiemotsioone (emotsiooni-kaardid).	2) Nimetab ja eristab erinevaid emotsioone (situatsiooni-kaardid).	2) Püüab mõista teiste inimeste tundeid ja panna ennast teise inimese olukorda tuginedes oma vahetutele kogemustele.	2) Püüab mõista teiste inimeste tundeid ka siis, kui pole samas/ kirjeldatavas olukorras olnud.	2) Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
		Teab, et erinevatel inimestel võivad olla temast erinevad emotsioonid ja tahtmised ning täiskasvanu suunamisel arvestab neid oma	Teab, et erinevatel inimestel võivad olla temast erinevad tunded ja soovid ning täiskasvanu eeskujul mõnikord arvestab neid oma käitumises.	Püüab oma käitumises ja vestluses arvestada teiste tunnetega.	Enamasti arvestab oma käitumises ja vestluses teiste tunnetega (k.a. täiskasvanute tunnetega).	

		käitumises.				
3) Tunneb huvi teiste laste vastu, jälgib neid.	3) Tunneb huvi teiste laste vastu, püüab nendega suhelda ning julgeb suhelda talle tuttavate täiskasvanutega.	3) Tahab ja julgeb suhelda laste ja täiskasvanutega, kellega on tihti koos.	3) Tahab ja julgeb suhelda (sh mittetuttavate) laste ning täiskasvanutega, keda on varem näinud.	3) Tuttavas keskkonnas tahab ja julgeb suhelda ka talle mittetuttavate inimestega.	3) Tahab ja julgeb teistega suhelda ka talle mittetuttavas keskkonnas.	3) Tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu;
3) –	3) Täiskasvanu eeskuju järgides lohutab, kallistab, teeb pai. Abi vajades annab endast märku.	3) Püüab vahel teisi lohutada. Täiskasvanu suunamisel teeb kingitusi/ kaarte talle väga tuttavatele inimestele. Küsib abi ning aegajalt märkab kui mängukaaslane vajab abi, suunamisel abistab.	3) Lohutab omaalgatuslikult kaaslast. Teeb omaalgatuslikult kingitusi (näit. joonistus, lill, kaart, vms) inimestele keda ta teab. Enamasti märkab mängukaaslase ja enda vajadust abi järele ning teavitab sellest täiskasvanut, vahel abistab ka omaalgatuslikult (näit. ulatab kammi).	3) Hoolib tuttavatest inimesest. Teeb kingitusi/ üllatusi teisele rõõmu valmistamiseks (enamasti tähtpäevadeks). Märkab teise lapse vajadust abi järele ning teavitab sellest koheselt täiskasvanut, mitteohtlikes olukordades abistab ise (näit. ulatab tassi, laenab pliiatsit, abistab kääridega	3) Hoolib ja abistab ka talle mittetuttavaid inimesi. Valmistab kingitusi/ üllatusi (näit. ka siis, kui märkab, et teine on kurb) ning saab aru saladuse hoidmise mõttest. Märkab teiste vajadust abi järele ja hindab vähesel määral olukorda, võimalusel abistab ise ning julgeb sekkuda (näit. astub sõbra kaitseks välja, helistab numbril 112, ulatab	3) Hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;

4) –	4) –	4) –	4) –	<p>lõikamisel).</p> <p>4) Omandab hoiaku, et tal on lubatud ebameeldivast füüsilisest kontaktist kohe keelduda.</p> <p>Õpib väljendama oma piire eri viisil austades samas ka teiste piire</p>	<p>taskuräti).</p> <p>4) Teab, et mitte keegi ei tohi sundida ega veenda teda tegema midagi, mida ta teha ei taha.</p> <p>Julgeb öelda ei.</p> <p>Õpib ennast kehtestavalt käituma olukordades, mis ei tundu õiged.</p>	<p>4) Teab puudutamise reeglit (kedagi võib puudutada ainult siis, kui see tundub inimesele meeldiv ja hea ning ta on sellega nõus).</p> <p>Teab, et tal on võimalik otsustada selle üle, kes tema keha puudutab.</p> <p>Mõistab, et ta ei pea leppima tunde või kogemusega, mis ei ole hea.</p> <p>On võimeline ütleva ei soovimatule ja ebameeldivale puudutusele.</p> <p>Oskab kasutada kolme sammu reeglit ebamugava olukorra või</p>
------	------	------	------	--	---	---

				Teab, kelle poole abi või toetuse saamiseks pöörduda.	Teab, kelle poole pöörduda probleemide ja halbade tunnete korral.	puudutuse korral (ütle ei, mine ära, räägi täiskasvanule, keda usaldad). Teab, et tal on õigus turvalisusele ja kaitstusele. On teadlik väärkohtlemisest. Teab, kelle käest abi küsida.
5) –	5) –	5) –	5) Kogeb meeldivaid ja ebameeldivaid tundeid puudutades ja tunnetades esemeid. Õpib väljendama, mis tunde esemete puudutamine neis	5) Harjutab erinevaid võimalusi, kuidas välja näidata, et keegi meeldib. Omandab hoiaku, mille kohaselt võib öelda ei, kui kellegi	5) –	5) Teab, et meeldiv puudutus tekitab hea tunde ja ebameeldiv puudutus võib tekitada valu. Mõistab, et kellegi puudutamiseks on vaja küsida luba.

			tekitab.	<p>puudutus ei meeldi.</p> <p>Saab rühmas rääkida meeldivatest ja ebameeldivatest puudutustest.</p> <p>Õpib, et enda suguelundeid on lubatud puudutada, aga seda sobib teha vaid omaette olles.</p> <p>Teab, et inimestel oma soovid ja piirid, mida tuleb austada.</p> <p>Teab, et puudutused võivad olla meeldivad või ebameeldivad</p>		<p>Mõistab, mis on ebameeldiv puudutus.</p> <p>Oskab arvestada teiste privaatsusevajadusega.</p> <p>Oskab ära tunda oma tundeid.</p> <p>Teab, et kõiki tundeid võib tunda.</p>
6) -	6) Täiskasvanu korraldusel täidab lihtsaid rühmareegleid.	6) Teab, et tema rühmas/ õuealal on oma reeglid, mis ütlevad, kuidas käituda ning täiskasvanu abiga järgib neid.	6) Osaleb rühma reeglite (kuni 5) kokkuleppimises, järgib mõnda reeglit iseseisvalt ja teisi meeldetuletamisel.	6) Osaleb rühma reeglite kujundamisel, enamasti järgib neid ja jälgib nende täitmist ka teiste poolt ning oskab öelda miks need vajalikud on.	6) Osaleb aktiivselt rühma reeglite kujundamisel selgitades nende vajalikkust.	6) Osaleb rühma reeglite kujundamisel;

<p>7) Tegutseb koos täiskasvanuga ning osaleb temaga koos ühistegevuses (2-3 last grupis).</p>	<p>7) Vt punkt 1 Mäng. Tegutseb rühmakaaslastega kõrvuti ning osaleb ühistegevuses koos täiskasvanuga.</p>	<p>7) Vt punkt 1 Mäng. Tegutseb lühiajaliselt eakaaslastega (2-3-last grupis) ning osaleb meeleldi ühistegevuses täiskasvanu juhendamisel.</p>	<p>7) Vt punkt 1 Mäng. Arvestab mõnikord teiste lastega ning täiskasvanu juhendamisel teeb ühise eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab vahendeid (sealjuures ootab oma korda).</p>	<p>7) Vt punkt 1 Mäng. Püüab teistega arvestada ja sõlmib lihtsamaid kokkuleppeid ühise eesmärgi saavutamiseks.</p>	<p>7) Arvestab teistega ja teeb koostööd (sh tööülesannete jagamiseks), katkestab oma tegevuse kui see häirib kaasinimesi ning teab ühistöö eeliseid individuaalse töö ees.</p>	<p>7) Oskab teistega arvestada ja teha koostööd; * sh lasteaia ühisüritused</p>
<p>8) -</p>	<p>8) Vt punkt 2 Sots.</p>	<p>8) Loob lühiajalisi sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos ning küsimisel nimetab, kes on tema sõber.</p>	<p>8) Loob lühiajalisi sõprussuhteid. Arutleb sõprade ja sõpruse tähenduse ja olulisuse üle. Harjutab sõbrunemist lastega, keda ta veel ei tunne.</p>	<p>8) Loob sõprussuhteid ning on välja kujunenud 1-2 kindlat sõpra.</p>	<p>8) Loob ja hoiab sõprussuhteid. Õpib, et on erinevaid suhteid. Õpib väljendama oma kiindumust.</p>	<p>8) Loob sõprussuhteid; Oskab algatada ja hoida sõprussuhteid. Mõistab, et lähedus ja kiindumus on elu osa. Oskab eristada meeldivaid ja ebameeldivaid</p>

						tundmusi.
9) -	9) -	9) -	9) Tutvub eri tüüpi perekondadega, omandab hoiaku, et iga perekond on eriline ja väärtuslik.	9) -	9) -	9) Teab, et tuntakse eri tüüpi armastust. Teab, et kiindumust võib tunda nii enda soost kui vastassoost inimese vastu;
10) -	10) Tunneb ära kodust kaasavõetud mänguasja.	10) Tunneb ära mänguasjade seast enda ja rühmakaaslase poolt korduvalt lasteaeda kaasa võetud asja (näit. minu auto, tema karu).	10) Eristab oma-võõras-meie tundes ära teiste asjade seast ka rühma asjad.	10) Saab aru oma-võõras-ühine tähendusest sh eristades oma ja teise isiklikke asju/ esemeid.	10) Saab aru oma-võõras-ühine tähendusest mõistes, et võõrast asja ei tohi luba küsimata võtta sh tunneb ära kellele asi/ ese kuulub ka esmapilgul märkamatute detailide abil.	10) Saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;
11) -	11) Teab, et teistele ei tohi haiget teha.	11) Teab, et pai ja kallistus teevad rõõmu, kuid näiteks hammustamine ja löömine haiget; teab, et teistelt ei tohi asju ära võtta ning enamasti	11) Tähelepanu juhtimisel (näidete varal) teeb vahet hea ja halva käitumise vahel.	11) Enamasti teeb vahet hea ja halva käitumise vahel.	11) Teeb vahet hea ja halva käitumise vahel (sh julgeb keelduda teiste poolt algatatud sobimatust tegevusest, kuid võtab meelsasti osa	11) Teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;

		käitub vastavalt.	Teab, et sõnad võivad valmistada nii rõõmu kui ka teha haiget.	Saab aru lihtsast huumorist, naerdes sündmuste ja kokkusobimatu sõnakombinatsiooni üle (näit. koer laulab).	heateost). Teab, et teisi arvestav käitumine valmistab rõõmu nii endale kui ka teistele.	
				Saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest.	Teab, mis on narrimine kiusamisest ja et see teeb haiget.	
12)-	12) Vt. punkt 1 Mina ja kk. ning punkt 1 Sots.	12) Vt. punkt 1, 5 Mina ja kk. ning punkt 1 Sots.	12) Märkab, et inimestel võivad olla nii sarnased kui ka erinevad huvid. Teab, et on olemas erinevad keeled, mida inimesed räägivad.	12) Teab, et inimestel võivad olla nii sarnased kui ka erinevad arvamused. Teab, et inimesi on erinevatest rahvustest, kellel on erinev keel ja kombed.	12) Mõistab, et inimestel võivad olla nii sarnased kui ka erinevad huvid ja arvamused. Mõistab, et inimesi on erinevatest rahvustest, kellel on erinev keel ja kombed.	12) Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
13) Mõistab selgelt väljendatud keeldu „ei tohi”.	13) Eeskujudele toetudes kasutab viisakusväljendeid,	13) Juhendamisel järgib kokkulepituid reegleid ning	13) Järgib iseseisvalt talle tuttavaid reegleid ja	13) Enamasti järgib kokkulepituid reegleid ja	13) Järgib kokkulepituid reegleid ja	13) Järgib kokkulepituid reegleid ja

	mida talle on õpetatud (näit. ütleb tere, lehvitab huvastijätuks).	täiskasvanu poolt antud korraldusi. Kasutab varem õpitud viisakusväljendeid ka iseseisvalt.	üldtunnustatud käitumisnorme ning korrigeerib oma käitumist ja tegevust kui täiskasvanu sellele tähelepanu juhib.	üldtunnustatud käitumisnorme ning oskab öelda, miks need vajalikud on.	üldtunnustatud käitumisnorme selgitades nende vajalikkust.	üldtunnustatud käitumisnorme;
14) Vt. punkt 1 Enese. ning punkt 1 Keel ja kõne. Annab oma tahtmistest märku.	14) Vt. punkt 1 Enese. ning punkt 1 Keel ja kõne. Väljendab oma soove ja tahtmisi.	14) Vt. punkt 1 Enese. Täiskasvanu suunamisel väljendab oma seisukohti.	14) Vt. punkt 1 Enese. Põhjustab lühidalt oma seisukohta.	14) Vt. punkt 1 Enese. Selgitab oma seisukohti tuginedes hetkeolukorrale.	14) Vt. punkt 1 Enese. Selgitab oma seisukohti tuginedes eelnevatele teadmistele ja kogemustele.	14) Selgitab oma seisukohti.

4.4 Enesekohased oskused

4.4.1 Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

4.4.2 Eeldatavad enesekohased oskused vanuseti

Sõime rühm		Noorem rühm		Keskmine rühm	Vanem rühm	Eeldatavad tulemused õppekava läbimisel
1,5 – 2 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	2 - 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse eeldatavad tulemused	
1) Väljendab lihtsaid	1) Väljendab tugevaid emotsioone (rahulolu	1) Väljendab miimika, žestide ja	1) Väljendab oma emotsioone ja räägib	1) Püüab oma emotsioone	1) Suudab oma emotsioone	1) suudab oma emotsioone

emotsioone (rõõm ja kurbus).	ja rahulolematust), oma mina.	sõnadega lihtsamaid emotsioone (näit. üllatus, heakskiit, nõusolek, sümpaatia) ning oma soove, tahtmisi ja seisukohti; täiskasvanu suunamisel püüab jõuda kokkuleppele.	nendest; püüab jõuda kokkuleppele ja suunamisel oma emotsioone (vajadusel) pidurdada. Matkib inimeste emotsionaalseid seisundeid (emotsioonikaardid)	põhjendada ning tugevaid emotsioone, näit. rõõmu, viha, sobival viisil väljendada.	põhjendada ja kirjeldada ning tugevaid emotsioone, näit. rõõmu, viha, sobival viisil väljendada. Kasutab suhtlemisel teadlikult mitteverbaalseid vahendeid: miimikat, žeste ja kehahoiakuid.	kirjeldada ning tugevaid emotsioone, näit. rõõmu, viha, sobival viisil väljendada; *situatsiooni-mängud *emotsioonikaardid *pildivaatlused jms.
2) Vt. punkt 1 Mina ja kk.	2) Vt. punkt 1 Mina ja kk.	2) Vt. punkt 1 Mina ja kk.	2) Vt. punkt 1 Mina ja kk. Küsimustele vastates nimetab 1-2 oma (tema arvates) head omadust või oskust (näit. mida sulle meeldib teha, jms.)	2) Vt. punkt 1 Mina ja kk. Suunavate küsimuste abil nimetab enda häid omadusi ja oskusi.	2) Vt. punkt 1 Mina ja kk. Kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi.	2) kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
3, 1) Vt. punkt 17 Mina ja kk. Matkib mõningaid enim nähtuid tegevusi, millele saab	3, 1) Vt. punkt 17 Mina ja kk. Matkib igapäeva elulisi rolle ja kogemusi, toetudes eeskujule.	3, 1) Järgib, vastavalt eeskujule, igapäevases suhtlemises	3, 1) Järgib iseseisvalt lihtsamaid igapäevases suhtlemises	3, 1) Püüab erinevates olukordades sobival viisil käituda ning suunamisel	3, 1) Oskab erinevates olukordades (ka uudsetes) sobival viisil käituda ning muudab	3) oskab erinevates olukordades sobival viisil käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;

kinnitust.		<p>lihtsamaid üldtunnustatud käitumisnorme (tere, head aega, tänan, palun).</p> <p>Püüab järgida kokkulepitud reegleid ja korrigeerida oma käitumist, kui täiskasvanu sellele tähelepanu juhib.</p>	<p>üldtunnustatud käitumisnorme ning korrigeerib oma käitumist ja tegevusi, kui täiskasvanu sellele tähelepanu juhib.</p> <p>Enamasti jälgib kokkulepitud reegleid ning nende täitmist teiste poolt.</p>	<p>oma käitumist vastavalt tagasisidele muuta (ka avalikus kohas sobivalt käituda ning teab mida tohib ja ei tohi).</p>	<p>oma käitumist vastavalt tagasisidele; aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi.</p>	
4, 3) Vt. punkt 3 Mäng	4, 3) Vt. punkt 3 Mäng	<p>4) Vt. punkt 3 Mäng</p> <p>Algatab vahetule kogemusele tuginevaid tegevusi (näit. tahan joonistada; püüab pühkida põrandat jms).</p>	<p>4) Vt. punkt 3 Mäng</p> <p>Algatab talle tuttavaid tegevusi.</p>	<p>4) Vt. punkt 3 Mäng</p> <p>Algatab ja organiseerib tegevusi, tuginedes oma muljetele ümbritsevast.</p>	<p>4) Vt. punkt 3 Mäng</p> <p>Algatab ja organiseerib erinevaid tegevusi (korduvaid, vahelduvaid, loogilises järjekorras).</p>	<p>4) algatab mängu ja tegevusi;</p>
5,1) Tegutseb lühiajaliselt omaette.	5,1) Tahab igapäevastes olukordades valikute üle ise otsustada ning üritab neid ka täide viia.	5,1) Tahab olla iseseisev.	5) Tegutseb osaliselt iseseisvalt, orienteerub oma suutlikkuses.	5) Tegutseb enamasti iseseisvalt ning suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest.	5) Tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest.	5) tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
6) -	6) -	6) -	6) -	6) -	6) -	6) teab, mis võib olla tervisele kasulik

						või kahjulik ning kuidas ohutult käituda; Vt. punkte 6, 7, 8, 16, 17 Mina ja kk.
7) Enamasti küsib potile. Sööb ise lusikaga ja joob tassist ning püsib süües laua ääres. Asetab käsi veejoa alla ja teeb pesemisliigutusi.	7) Teavitab õigeaegselt vajadusest minna potile. Sööb-joob iseseisvalt (va toitu lõigata), närib toitu, hammustab leiba, hoiab õigesti lusikat käes ja tänab. Peseb käsi ja kuivatab, kasutab seepi (primitiivsel moel) ning teab oma käterätiku asukohta.	7) On kujunenud tualetiharjumused (sh. oskus tõmmata vett, prilllauda üles tõsta). Võtab parajad suutäied, närib toitu valdavalt kinnise suuga, kasutab kahvlit ning istub söögilauas rahulikult. Tõmbab varukaid üles, peseb (vett pritsimata) ja kuivatab käsi/nägu, kasutab seepi ning asetab käterätti oma kohale.	7) Oskab kasutada tualettpaberit. Sööb puhtalt, vaikselt (ei kolista kahvli ja lusikaga), kiirustamata, aidates leivaga toitu kahvlile ning kasutab salvrätti. Peseb käsi vajaduse tekkimisel (enne sööki, peale wc käimist, kui käed saavad värviseks/mudaseks jms).	7) Kallutab taldrikut ja tükeldab iseseisvalt toitu kasutades nuga (abistava vahendina toidu söömisel). Peseb ja kuivatab käsi korralikult, loputab pärast sööki suud. Kasutab korralikult taskurätti ja nuuskab nina ning kammib juukseid.	7) Järgib lauakombeid (nt. lauaääres nuusates pöörab pead kõrvale, istub sirgelt laua ääres, toetamata küünarnukke lauale). Hoolitseb oma välimuse korrasoleku eest (riietus, juuksed, käte ja näo puhtus) sh kontrollida oma välimust peeglist.	7) saab hakkama enese-teenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused; Vt. punk 3 Mina ja kk; sotsiaalsed oskused, õpioskused.
Võtab jalast	Võtab seljast	Riietab end lahti ja	Riietub iseseisvalt,	Paneb riideid õiges	Oskab paelu kinni	

<p>susse, sokke ja käest kindaid.</p> <p>Täiskasvanu suunamisel viib eseme kokkulepitud kohta (näit. viib kaisukaru kappi, asetab tassi lauale).</p>	<p>täiskasvanu poolt lahtinööbitud riideid ja paneb mõne riideeseme selga (dressipüksid jalga, müts pähe).</p> <p>Täidab täiskasvanu poolt antud lihtsamaid ülesandeid (näit. asetab tooli laua alla, asetab jalanõud selleks ettenähtud kohta, võtab osa mänguväljaku koristamisest).</p> <p>Võtab ja kasutab mänguasju (väldib asjade loopimist) ning täiskasvanu suunamisel asetab need omale kohale.</p>	<p>paneb riideid selga (va lukud, nööbid, paelad jms), saab hakkama „krõpsude“ kinni-lahti tegemisega.</p> <p>Täiskasvanu suunamisel leiab kapist soovitud riideeseme ning asetab lahtiriietumisel (magama minnes) oma riided toolile.</p> <p>Täiskasvanu meeldetuletamisel koristab asju pärast tegevuse lõpetamist.</p> <p>Väldib asjade lõhkumist (näit. pealeastumine, hooga vastu seina veeretamine/sõitmine vms.).</p>	<p>saab osaliselt hakkama nööpide, lukkudega ning paneb jalanõud õigesse jalga.</p> <p>Asetab riided korralikult toolileenile, õuest tulles oma kappi, pöörates pahupidi riided õiget pidi.</p> <p>Soovib abistada täiskasvanut ning suunamisel saab hakkama lihtsamate töödega (näit. asetab lauakatte/taldriku jne, toob harja jms).</p>	<p>järjekorras selga ning aitab kaaslast riietumisel.</p> <p>Puhastab jalanõud liigsest liivast/mustusest, klopib lume/liiva riietelt.</p> <p>Viib märgi riietusesemeid ise kuivama (näit. asetab sokid/ kindad radiaatorile, toob üleriided täiskasvanule) ning meeldetuletamisel hoiab oma kapi korras.</p> <p>Tahab olla korrapidaja, kasutab töövahendeid õigesti (näit. hari, kühvel, tolmulapp, kastekann) ning puhastab töövahendid ja asetab need oma kohale.</p>	<p>siduda.</p> <p>Hoiab iseseisvalt oma asjad korras (sh korrastab oma töökoha, voodi jne).</p> <p>Sooritab korrapidamistöid ning lihtsamaid korrastustöid toas/hoovis korralikult ja hoolikalt, täites tööoperatsioone õiges järjekorras (näit. lauakatmine, käeline tegevus, liivakasti koristamine jne.).</p>	
--	--	--	--	--	--	--

					Enamasti peab meeles ja täidab ka pikemaajalisi kohustusi.	
8, 7) -	8, 7) -	8, 7) -	8, 7) Vt. punkte 3, 6 Kunst; punkt 15 Mina ja kk.	8, 7) Vt. punkte 3, 6 Kunst; punkt 15 Mina ja kk.	8, 7) Vt. punkte 3, 6 Kunst; punkt 15 Mina ja kk.	8) kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

5. Valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja sisu ning lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

5.1. Valdkond *Mina ja keskkond*

5.1.1. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- 2) omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- 3) väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- 4) väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- 5) väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- 6) märkab nähtusi ja muutusi looduses.

5.1.2 Valdkonna *Mina ja keskkond* sisu:

- 1) sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;

- 2) looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;
- 3) tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

5.1.3 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- 2) suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- 3) lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- 4) suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeldusi tegema;
- 5) suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

5.1.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Sõime rühm		Noorem rühm		Keskmine rühm	Vanem rühm	Eeldatavad tulemused õppekava läbimisel
1, 5 – 2 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	2 - 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	
1) Teab ja näitab, kus asuvad tema käed, jalad, silmad, kõrvad, nina, suu.	1) Teab, kas ta on tüdruk või poiss. Ütleb oma eesnime	1) Nimetab kehaosi, riietusesemeid ja nende värvust.	1) Teab kehaosade funktsioone (näit. silmadega vaatan, jalgadega jooksen, käin vms).	1) Teab oma juuste, silmade ja naha värvust. Ütleb oma perekonna	1) Tutvustab ja kirjeldab ennast, enda omadusi ja huve. Oskab nimetada	1) Tutvustab ja kirjeldab ennast, enda omadusi, huve jms. Teab ühte

	Tekkinud on mina-tunnetus (tunneb end ära peeglist ja pildilt).	Nimetab oma lemmikmänguasja.	Teab oma lemmik toitu ja tegevust.	nime. Nimetab oma lemmiktegevuse (näit. mulle meeldib kiikuda). Nimetab eakaaslaste omadusi (näit. lahke, sõbralik, kiire jooksja vms).	vähemalt ühe vanema kontakttelefoni. Teab oma kohustusi ja õigusi.	kontakttelefoni,
2) Teab ja tunneb ära oma pereliikmed ja talle lähedased inimesed.	2) Nimetab oma pereliikmeid.	2) Ütleb mängukaaslaste nimed. Küsimisel vastab, kes tema kodus elavad, mis tal kodus on.	2) Ütleb lähedaste inimeste eesnimed. Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi.	2) Kirjeldab oma kodu ja selle ümbrust. Küsimuste abil räägib oma pere traditsioonidest (näit. jõulude ajal käime vanaema juures; sünnipäevaks ostab ema alati tordi jms). Teab, kuidas rasedaks jäädakse, kuidas beebi ema kõhus kasvab ja kuidas beebi sünnib. Teab erinevaid lapsesaamise	2) Teab, et pered on erinevad. Kirjeldab perekonda ja peretraditsioone.	2) Kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone. Teab kust lapsed tulevad ja oskab sellel teemal eakohaste sõnadega rääkida. Teab ja aktsepteerib, et

				võimalusi.		<p>lapse peresse tulemiseks on erinevaid viise.</p> <p>Mõistab, et mõnel inimesel on lapsed ja mõnel ei ole.</p> <p>Mõistab seksuaalsuse tähendust (laste seksuaalsus erineb täiskasvanute seksuaalsusest).</p>
	Teab rühma nime (näit. Pokud tuppa!)		<p>Nimetab oma kodukoha (näit. Pirita, Lasnamägi, Viimsi vms).</p> <p>Nimetab oma rühma nime.</p>	<p>Teab oma kodust aadressi.</p> <p>Teab lasteaia nime.</p>		
3) Vt. punkt 2 mäng	3) Vt. punkt 2 mäng	3) Teab igapäevaelust tuttavate töövahendite otstarvet (nt.	3) Nimetab küsimisel mõningaid elukutseid nende tegevuse alusel	3) Selgitab vestluses enimtuntud ametite (näit. arst, politsei, tuletõrjuja, müüja, õpetaja) ja nende	3) Nimetab, kelle poole abi vajades tuleks pöörduda (näit. tulekahju-tuletõrje, haigus-arst,	3) Nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid.

		harjaga saab pühkida, labidaga saab kaevata).	(näit. arst ravib haiget) ja tuttavate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid.	juurde kuuluvate töövahendite vajalikkust (sh rühmaruumi ja õueala korrastustöödest).	liiklusõnnetuspolitsei).	
				Teab, mis tööd tema vanem teeb.	Selgitab tööl käimise vajadust.	
					Teab ameti õppimise vajalikkust ning igapäevast tööd (nt. vabatahtlike töö, kodune ema, prügivedaja jne) vajalikkusest kaasinimestele.	
4) –	4) Teab, et lipp on tähtis, seda hoitakse.	4) Tunneb Eesti lippu.	4) Nimetab riigi, kus ta elab ja oma rahvuse.	4) Nimetab Eesti pealinna ja teab, et Eesti on ta kodumaa.	4) Nimetab mõned Eesti linnad ja Tallinna tähtsamad objektid (näit. Russalka, presidendiloss, Pikk Hermann vms) ning oskab eesti maakaardilt näidata oma kodulinna.	4) Nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone:
		Teab oma rahvust ja et ta elab Eestis.	Tunneb pildilt ja nimetab Eesti rahvuslinnu.	Tunneb ja nimetab rahvuslille ning teab, kuidas hümn	Nimetab Eesti naaberriike.	* Jõulud * Vastlapäev * Kadripäev * Mardipäev * Mihklipäev * Kevadpüha * Jaanipäev * Vabariigi aastapäev * Emakeelepäev * Isadepäev * Emadepäev

	Osaleb lasteaias tähtpäevade tähistamisel (ruumide kaunistamine, laulude laulmine, peoriie kandmine jms).	Räägib tähtpäevast vahetu kogemuse põhjal.	Nimetab küsimisel rahvatraditsioonidega seotud tegevusi, milles on osalenud.	kõlamise ajal käituda. Räägib rahvatraditsioonidega seotud kommetest. Nimetab Eesti rahvustoite.	riigi vapi ja rahvuskivi. Selgitab, millal lipud heisatakse, hümni lauldakse. Nimetab rahvatraditsioone, riiklikke pühi, kirjeldab nende tähistamist ja selle olulisust. Teab laulu- ja tantsupidu ning rahvarõivaste kandmise traditsiooni.	* Sõbrapäev * Volbrapäev
5) –	5) Vt. punkt 1 Mina ja kk.	5) Vt. punkt 1 Mina ja kk.	5) Teab, et inimesed on erinevad (näit. kasv, juuksed, rahvus vms).	5) Nimetab tüdruku ja poisi erinevusi. Teab, et inimeste huvid ja arvamused võivad erineda. Käitub kõikide inimestega sõbralikult (hoolimata erinevustest näit.	5) Nimetab teisi rahvusi ja keeli. Aktsepteerib erinevaid arvamusi ja huve. Käitub kaasinimestega tähelepanelikult (eakad, erivajadusega	5) Mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused.

				puue, rahvus vms).	inimesed jt). Nimetab erivajadusega inimestele olulisi abivahendeid ja selgitab nende vajalikkust (näit. prillid, ratastool, kaldtee jne).	
6) Osutab küsimisel tuttavatele toiduainetele.	6) Nimetab mõne toiduaine ja/või toidu.	6) Nimetab toiduaineid ja toite. Teab, et liikumine ja söömine on tervisele kasulikud.	6) Nimetab kasulikke toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev. Teab, et värske õhk, liikumine ja uni on tervisele kasulik.	6) Nimetab tervisele kasulikke tegevusi (sh mäng, hea tuju, meeldivad suhted jm).	6) Nimetab, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem. Kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine.	6) Oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku.
8) –	8) Pühib enne tuppa tulekut jalad puhtaks. Teab, et siseruumides kantakse vahetusjalatseid.	8) Teab, et siseruumides räägitakse loomuliku häälega ja mängitakse müra tekitamata (näit. mänguautod, ehitusklotsid, muusikariistad vms).	8) Tähelepanu juhtimisel korrigeerib enda tekitatud müra tugevust (hääli, mänguasjad). Kõhimisel paneb käsivarre suu ette.	8) Märkab kaaslaste poolt tekitatud müra ning vajadusel juhib sellele tähelepanu.	8) Korrigeerib oma hääle tugevust vastavalt kohale (näit. toas vaiksem, õues ja esinedes valjem) ja tegutseb müra tekitamata. Teab, milline tegevus või	8) Kirjeldab, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist;

					käitumine kahjustab tervist (näit suitsetamine, sh passiivne, alkoholi tarvitamine, vägivald).	
7, 16) -	7, 16) Teab, et teistele ei tohi haiget teha.	7, 16) Teab esemeid, millega mängimine on ohtlik (näit tikud, uks, käärid, oks, katkised mänguasjad, klaasikillud jms) ja et õnnetuse korral tuleb pöörduda abi saamiseks täiskasvanu poole.	7, 16) Nimetab esemeid ja tegevusi mis võivad olla ohtlikud (näit. ravimid, kuum toit, võõrastega kaasamine, hulkuvad koerad, talvel jääle minek, ujumine järevalveta jms). Julgeb hüüda appi, kutsub vajadusel abi endale või sõbrale.	7, 16) Nimetab kohti, mis võivad olla ohtlikud (nt trepp, rõdu, aknad, lahtine tuli, elekter, veekogud, ehitised jms). Teab levinumate ohusituatsioonide põhjus-tagajärg seoseid (näit. kui vesi on liiga sügav – võib ära uppuda; tikkudega mängides võib maja ära põleda – pole enam kodu jne). Selgitab, miks õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole.	7, 16) Hoidub ohtlikest situatsioonidest (sh lindiga piiratud ohtlikud alad, joobes inimesed, maas vedelevad kahtlased esemed jms). Teab, et punane värvus märkidel tähendab ohtu. Teab, kuidas tegutseda ohuolukordades (evakueerumine, põletus, külmakahjustused, eksinuna).	7) Julgeb keelduda (ühis)tegevus(t)est, kui osalemine on ennast ja teisi kahjustav või ohtlik. 16) Kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm;

	Reageerib erinevatele helidele (nt. koputus, hüüatus, tugev müra jms).	Teab, et heli võib tähendada ohtu.	Teab, et narrimine teeb haiget. Määratleb heli suuna ja tuttava heli tekitaja (nt. auto sõidab, telefon heliseb, laps nutab vms – erinevad mängud helidega).	Nimetab hädaabinumbri 112, teab millal ja kuidas seda kasutada (jäab rahulikuks, ei katkesta kõnet). Määratleb heli kauguse <i>lähemal-kaugemal</i> .	Teab, et on olemas lastekaitse. Määratleb heli suuna <i>kohal, vasakul- paremal</i> .	
9) Teab, et tuleb käsi pesta ja potil käia.	9) Peseb ja kuivatab käsi, käib potil. Tunneb ja teab igapäevaseid hügieenivahendeid (seep, käterätt, kamm, taskurätt, WC-paber) ning nende otstarvet. Teab, et hambaid tuleb pesta.	9) Kasutab igapäevaseid hügieenivahendeid sihtotstarbeliselt (sh. hambaharja).	9) Saab iseseisvalt hakkama käte pesu, juuste kammimise, nina nuuskamise ja WC-s käimisega. Teab, miks enne sööki ja pärast WC-s käimist peab pesema käsi ning millal pestakse hambaid. Teab, et igal lapsel on isiklikud hügieenitarbed (nt. hügieeniline	9) Teab kuidas hambaid tervena hoida (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine), miks tekivad hambaugud ja et hambad vahetuvad. Selgitab, miks igal lapsel on isiklikud hügieenitarbed.	9) Järgib isikliku hügieeninõudeid harjumuslikult, sh ka hammaste hooldamine.	9) Järgib isikliku hügieeni nõudeid, sealhulgas hammaste hoidmist ja hooldamist.

			huulepulk, juuksekkumms jms).			
10) Tunneb huvi taimede ja loomade vastu.	10) Teab, et loomadele ja taimedele ei tohi haiget teha.	10) Teab, et loomade ja taimede eest tuleb hoolitseda (näit lindude söögimaja, koeraga jalutamine jne). Teab, et vajaduseta taimi ei murta.	10) Teab, mida lindudele ja loomadele võib söögiks anda ja miks on pesakastid vajalikud. Teab, miks taimi kastetakse.	10) Põhjendab, miks loomade ja lindude elutingimused talvel raskemad on ja teab kuidas neid aidata. Mõistab puude istutamise vajalikkust. Teab, kuidas loodust hoidvalt metsas seenel ja marjul käia. Püüab katkestada teiste hoolimatu käitumise ümbritseva suhtes.	10) Kirjeldab, kuidas saab inimene lindude, loomade ja taimede eest hoolitseda erinevatel aastaegadel. Teab, mille poolest on puud kasulikud (nt. loomade elupaigad, hapniku tootmine, toitumine jms). Teab, kuidas viga saanud või inimese poolt hüljatud loomaga käituda.	10) Suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolivalt ning käitub seda säästvalt.
11) Eristab lille, puud, lindu, looma (näit kass, karu vms), mõnda aed- ja/ või puuvilja.	11) Tunneb 2-3 kodu- ja/ või metslooma, nende häälsusi ning nimetab loomade kehaosi.	11) Tunneb ja nimetab 2-3 kodu- ja metslooma ning neile iseloomulikke tunnuseid (näit.	11) Kirjeldab tuttavate loomade välimust, teab nende elupaika ja põhitoitu.	11) Tunneb ja nimetab 4-5 kodu- ja metslooma, 3-4 võõramaalooma, kirjeldab nende välimust ning teab	11) Kirjeldab erinevaid loomi, linde, putukaid (eluviis, elupaik, toitumine, välimus ja käitumine eri	11) Kirjeldab kodukoha loodust, tuntumaid taimi, seeni ja loomi.

		<p>jänesel on pikad kõrvad, oraval on pikk saba vms).</p> <p>Teab, et osad loomad magavad talveund.</p>	<p>Tunneb ja nimetab 2-3 võõramaalooma.</p>	<p>toitumise seost elupaigaga.</p>	<p>aastaaegadel).</p>	
	<p>Tunneb 1-2 lindu.</p>	<p>Tunneb ja nimetab 2-3 lindu ning teab, et osa linde lendab talveks lõunasse.</p>	<p>Teab, et on paigaja rändlinnud ning põhjendab, miks mõned linnud lendavad soojale maale.</p>	<p>Tunneb ja nimetab 3-4 lindu, nende iseloomulikke tunnuseid ja elupaiga (näit. luik elab vees, leevike metsas, kurg soos, kana kodus jne).</p>		
	<p>Eristab kala ja 1-2 putukat.</p>	<p>Eristab ja nimetab kala, konna, putukat.</p>	<p>Nimetab 2-3 putukat, nende iseloomulikke tunnuseid ja elupaiga (näit. mesilane - mesilastaru, sipelgas – sipelgapesa)</p>	<p>Kirjeldab kaladele iseloomulikke tunnuseid.</p> <p>Kirjeldab 3-4 putukat, nende välimust ja elupaika.</p>	<p>Nimetab 2-3 kalaliiki.</p>	
	<p>Eristab marja, seent ja nimetab 2-3 puu- ja/ või köögivilja.</p>	<p>Nimetab marja, seene ning puu- ja köögivilju.</p>	<p>Kirjeldab tuttavaid marju, puu- ja köögivilju ning teab kuidas neid kasutatakse.</p>	<p>Nimetab ja kirjeldab aed- ja metsamarju ning tuttavaid seeni.</p>	<p>Kirjeldab aias ja metsas kasvavaid marju, lilli, puid, seeni.</p>	

	Tunneb 1 liiki puud (näit. kuusk).	Teab, et kõik marjad ei ole söödavad. Tunneb ja nimetab lille ja 1-2 liiki puud.	Teab, et on söögi- ja mürgiseened. Eristab ja nimetab 1-2 lille, leht- ja okaspuud. Teab, et puul on tüvi, oksad ja lehed/okkad; lillel vars, lehed ja õis ning seenel kübar ja jalg. Teab ja nimetab veekogu – meri.	Teab, et osad taimed on mürgised (nt. piibeleht, lumemarja põõsas, mõned toataimed vms). Kirjeldab tuttavaid lilli ja puud ning eristab ja nimetab 2-3 viljapuud. Teab, et puul ja lillel on juured, seenel niidistik. Eristab puud põõsast Teab ja nimetab veekogu – jõgi, tiik. Teab, et põllul kasvab vili ja mida sellest valmistakse.	Teab, et puul on võra. Kirjeldab erinevaid veekogusid (sh järv). Kirjeldab vilja teekonda terast leivani.	
12) –	12) Vt. punkt 7 Matem. Matkib mängus ööle ja päevale iseloomulikke	12) Vt. punkt 7 Matem. Nimetab ööpäeva osade määramisel sõnu öö ja päev	12) Vt. punkt 7 Matem. Suunamisel räägib, mida inimesed teevad päeval,	12) Vt. punkt 7 Matem. Räägib enda ja teiste tegevustest eile, täna, homme.	12) Vt. punkt 7 Matem. Kirjeldab oma tegevusi erinevatel nädalapäevadel (näit.	12) kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal,

	tegevusi (näit. paneb nukku magama, annab nukule süüa).	(näit. on öö, nukk läheb magama, päeval nukk mängib).	öösel, hommikul ja õhtul (näit. hommikul ärkan, emme läheb tööle, õhtul tuleb isa järgi).		esmaspäeval on muusikategevus, kolmapäeviti on mul eelkool/ trenn, laupäeval käisin vanaema juures vms).	aastaring (12 kuud).
		Eristab ja nimetab pildilt <i>suvi</i> ja <i>talv</i> (1-2 tunnuse alusel näit. suvel on soe, talvel on külm) ning küsimisel nimetab, mida suvel ja talvel teha saab (näit. suvel saab ujuda, talvel kelgutada).	Suunamisel räägib (2-3 tunnuse alusel), milline on loodus suvel ja talvel (näit. suvel lilled õitsevad, talvel puudel ei ole lehti jne) ning mida inimesed sellel ajal teevad (näit. suvel maasikate korjamine ja lillede kastmine, talvel inimesed riietuvad soojemalt jne).	Räägib (3-4 tunnusega), milline on loodus sügisel ja kevadel (näit. sügisel lehed langevad, talvel on puud raagus, kevadel, puudel on pungad jne) ning mida inimesed sellel ajal teevad (näit. lehtede riisumine, põldude kündmine, seemnete külvamine, taimede isutamine jne).	Kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi aastaringis ning seostab muutusi aastaegade vaheldumisega.	
13, 14)	13, 12, 14) Teab, et vett saab juua.	13, 12, 14) Teab, et vesi, valgus ja soojus on inimestele, loomadele ja taimedele vajalik (suvel on soe siis saavad lilled	13, 12, 14) Suunamisel räägib (1-2 lausega), miks vesi, valgus ja soojus on taimedele, loomadele ning inimestele	13, 12, 14) Põhjendab (2-3 lausega), miks on õhk, vesi, valgus, temperatuur inimestele, taimedele ja loomadele tähtsad (näit. kui ei ole õhku,	13, 12, 14) Selgitab valguse, temperatuuri, vee, mulla ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele (näit. valguse ja vee abil,	13) selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele tähtsad;

		kasvada; kutsu tahab juua ja lill tahab juua; toas on valge/tuli põleb/ saab mängida)	elamiseks vajalikud (näit. karu magab talveund, sest tal ei ole süüa; puudel ei ole talvel lehti, kuna väljas on külm; lill närtsib ära, kui tal ei ole vett).	siis ei saa hingata: ei taimed, inimesed ega loomad; kui taim ei saa valgust, siis ta ei saa kasvada; kui on külm, siis vesi jääb ning seda on raske kätte saada – ei saa juua).	saavad taimed mullast toitu kätte ning inimesed ja loomad saavad taimi ja nende vilju süüa; lumi katab maa ja kaitseb seda külma eest).	Erinevad katsed (näit. mis juhtub lillega, kui tal on liiga vähe vett; kas saab kaua hinge kinni hoida; õhu püüdmine kilekotti; lume tuppa toomine; lillele värvilise vee „jootmine“; sibulate istutamine võrdlevalt vette ja mulda jms.)
14) Osutab küsimisel päikesele.	14) Märkab ja nimetab <i>päike, lumi</i> ja <i>vihm</i> . Matkib liigutuste ja häälega tuttavaid ilmastikunähtusi (näit. vihmsadu, tuule puhumist jne).	14) Nimetab erinevaid ilmastikunähtusi (näit. lund/ vihma sajab, tuul puhub, jää on lombi peal, pilved on taevas).	14) Suunamisel iseloomustab ilmastikunähtusi (1-2 tunnusega) suvel ja talvel (näit. suvel sajab vihma, talvel lund, vihm on märg, lumi ja jää külmad).	14) Põhjendab (1-2 lausega), miks ja millal lund/ vihma sajab (näit. talvel on külm, siis sajab lund; kevadel lähevad ilmad soojaks, lumi sulab ära, sajab vihma jne). Iseloomustab ilmastikunähtusi <i>udu, vikerkaar, rahe</i> ja ilma <i>pilvine-pilvitu</i> (ilmavaatlus-	14) Selgitab ilmastikunähtuste seost aastaegadega. Iseloomustab ilmastikunähtusi <i>lörts, äike, härmatis, kaste</i> ja ilma <i>tibutab-sajab, tuuline-</i>	14) selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest;

		Küsimisel nimetab, et öösel on pime ja taevas paistab kuu päeval on valge ja paistab päike.	Selgitab öö ja päeva erinevust (näit. öösel tähed säravad taevas, päeval on taevas sinine).	kalender).	<i>vaikne, tuisune, pakane.</i>	
15) Suunamisel viskab prügi prügikasti.	15) Teab, et prügi visatakse prügikasti. Teab, et peale kätepesu tuleb kraan sulgeda.	15) Leiab loodusest prahti ja toob selle kokkulepitud kohta. Teab, et valgel ajal ei panda lampi toas põlema.	15) Hoiab enda ümbruse puhtana. Teab, miks pannakse prügi prügikasti ning et seda sorteeritakse (paber, olme). Teab, et jäämaterjale saab taaskasutada (näit. paber, pakendid, purgid, riidetükid jms). Mõistab, et vett on vaja kokku hoida (nt. hambapesu, joogiks võetud vesi vms).	15) Teab, miks on vaja prügi sorteerida (sh biojätmed, ohtlikud jätmed, taara). Teab, millised tema tegevused võivad kahjustada keskkonda (näit käitumine veekogu ääres, metsas, linnas jm).	15) Põhjendab prügi sorteerimise vajalikkust (sh prügi ringlus). Kirjeldab taaskasutamise võimalusi (nt. purklillevaas vms). Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning selgitab, kuidas loodusvarasid (mets, vesi) säästlikult kasutada.	15) mõistab ja märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale;

<p>17) Oskab käia täiskasvanu käest kinni hoides.</p> <p>Reageerib korraldusele „ei“.</p> <p>Liigub rühmaruumis rahulikult.</p> <p>Osutab küsimisel autodele.</p>	<p>17) Liigub lasteaia territooriumil rivis käimise nöörist kinni hoides.</p> <p>Kuuletub korraldusele „ei tohi“.</p> <p>Liigub sõimealal rahulikult.</p> <p>Teab ja nimetab autot.</p>	<p>17) Liigub lasteaia territooriumil rivis paarilise käest kinni hoides täiskasvanu järel, järgides korraldusi.</p> <p>Liigub koridoris ja lasteaia territooriumil arvestades teiste liikumist.</p> <p>Teab ja nimetab jalgratas; teab, et auto ja rattaga saab sõita.</p> <p>Teab, et on sõidutee ja kõnnitee (tee, kus autod sõidavad; tee, kus inimesed kõnnivad).</p>	<p>17) Liigub lasteaia välisterritooriumil rivis paarilise käest kinni hoides teeservas, peatub märguande peale.</p> <p>Teab, et tänaval liigeldes tuleb rääkida vaikselt häälel, et kuulda liiklusehelisid enda ümber.</p> <p>Teab, mõisteid <i>sõidutee ja sõiduk, kõnnitee ja jalakäija</i>.</p> <p>Teab, et „sebra“ ja valgusfoor on jalakäijale abiks sõidutee ületamisel.</p> <p>Teab valgusfoori ja tulede tähendust (punane, roheline).</p>	<p>17) Liigub lasterühmas jälgides üldist liikumise rütmi (kiirendab, aeglustab tempot, oskab vajadusel peatuda).</p> <p>Märgates teavitab kaaslast ohtlikest liikluse olukordadest (näit. auto tuleb, fooris põleb punane tuli).</p> <p>Teab, kuidas ületada sõiduteed reguleeritud ja reguleerimata ülekäigurajal.</p> <p>Teab valgusfoori tulede sättemise järjekorda ning nende tähendust (sh kollane).</p>	<p>17) Liigub tänaval arvestades liikluse olukordade ja kiirustamata (näit. peatub enne sõiduteele astumist, teed ületades vaatab vasakule-paremale, sõiduteed ületades liigub tee servast kaugemale).</p> <p>Teab, kuidas sõiduteed ületada (sh ülekäiguraja puudumisel).</p> <p>Teab liiklemise erinevusi linnas ja maal.</p> <p>Teab, et on kokkulepitud liikluse reeglid.</p> <p>Teab, liikluse õnnetuste</p>	<p>17) teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita.</p>

			<p>Teab, et liiklusmärgid aitavad ohutult liigelda.</p>	<p>Teab liiklusmärkide (bussipeatus, ülekäigurada, kõnni- ja jalgrattatee) tähendust.</p>	<p>tekkimise põhjuseid ja võimalikke tagajärgi ning autojuhtide ja jalakäijate vastutust ohutu liiklemise eest.</p>	
		<p>Teab, et ohutusvest teeb inimese paremini märgatavaks.</p>	<p>Teab, et helkur on jalakäijale abiks pimedal ajal liiklemisel.</p>	<p>Selgitada, miks, millal ja kuidas helkurit kanda.</p>	<p>Kirjeldab ohutusvahendeid (nt. helkur, ohutusvest, kaitseprillid, turvavöö, põlvekaitsmed jne) ning nende kasutamise vajadusi/võimalusi.</p>	
		<p>Teab, et jalgrattaga sõites tuleb kanda kiivrit.</p>	<p>Teab, et kiiver kaitseb pead kukkumisel ning turvavöö ja turvatool kaitsevad inimest õnnetuse korral.</p>	<p>Teab, et ületada jalgrattaga tänavat (jalgratas käe kõrval)</p>		
			<p>Teab liiklusvahendeid (buss, veoauto, lennuk, laev).</p>	<p>Teab liiklusvahendeid (tramm, rong) ja eriotstarbelisi sõidukeid.</p>	<p>Teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust.</p>	
				<p>Teab, kuidas ühistranspordis käituda (hoian kinni, püsib oma kohal, räägin vaikselt)</p>	<p>Teab ühistranspordi kasutamise nõudeid (sisenemine, väljumine, sõidutee ületamine sõidukist)</p>	

				häälel).	väljudes, söömine- joomine, sõidupilet jms).	
--	--	--	--	----------	--	--

5.2 Valdkond *Keel ja kõne*

5.2.1. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tuleb toime igapäevases suhtlemises;
- 2) kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
- 3) tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

5.2.2. Valdkonna *Keel ja kõne* sisu:

- 1) keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika; (sellest alustame.)
- 2) suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- 3) lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

5.2.3. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- 2) peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalsetes suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- 3) suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- 4) õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
- 5) mitmekesisistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.

5.2.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Sõime rühm		Noorem rühm		Keskmine rühm	Vanem rühm	Eeldatavad tulemused õppekava läbimisel
1,4 – 2 aastase lapse Arengu eeldatavad tulemused	2 - 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse eeldatavad tulemused	
1) Kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega.	1) Osaleb dialoogis sh algatab ise dialoogi midagi küsides, paludes, vastab vajadusel rohkem kui ühe lausungiga. Meeldetuletamisel ootab vestluses oma järjekorda ja räägib rühmas vaikse häälega.	1) Suhtleb igapäevastes olukordades vabalt eakaaslaste ja täiskasvanutega. Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve jm). Kuulab kaaslase ära enne oma jutu alustamist, kordab oma ütlust, kui kaaslane ei saanud tema ütlusest aru.	1) Algatab ja arendab dialoogi, oskab vestlust lõpetada (näit. teatab, mida hakkab tegema e miks lõpetab dialoogi). Ootab vestluses oma järjekorda, parandab oma ütlust, kui seda teised ei mõistnud, vajadusel palub kaaslasel ütlust täpsustada.	1) Püsib teemas, vajadusel läheb kaasa teema muutusega. Mõistab ja kasutab erinevaid suhtlusstrateegiaid (näit. veenmine, ähvardamine, lubamine jms) sõltuvalt suhtluseesmärkidest. Reguleerib oma hääle tugevust (mängu ajal räägib vaiksel, õppetegevuses vastamisel valjemini).	1) Suhtleb aktiivselt nii eakaaslaste kui täiskasvanutega. Valib intonatsiooni ja sõnu vastavalt kaassuhtlejale (laps-täiskasvanu) ja suhtlemispaigale (kodu-võõras koht).	1) Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel; arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga.

2) Mõistab ja täidab (2-4-sõnalisi) hetkesituatsiooniga seotud ütlusi (näit. veereta pall mulle, paneme palli kappi).	2) Mõistab ütlust, mis on seotud tema kogemuse või tegevusega.	2) Annab vestluses edasi asjasse puutuvat infot.	2) Mõistab ütlust, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.	2) Mõistab ja osaliselt kasutab suhtlemisel nalja, fantaasiat, narritamist.	2) Mõistab kaudseid ütlusi (näit. ruumis on aken lahti – otsene: pane aken kinni; kaudne – mul on jahe). Oskab teha kokkuvõtet kaaslase jutust.	2) Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida.
3) Vastab täiskasvanu küsimusele, korraldusele 1-2-sõnalise vastusega.	3) Väljendab oma soove ja vajadusi lausungiga.	3) Kommenteerib enda ja/ või kaaslase tegevust 1-2-lausungiga tegevuse käigus (täiskasvanu küsimuste abil).	3) Kommenteerib enda ja/ või kaaslase tegevust 2-3 lausungiga (räägib, mida tehti). Esitab täiskasvanule palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta. Kõneleb selge diktsiooniga.	3) Räägib iseendast, esitab küsimusi täiskasvanu kohta (näit. kus ja kellega elab? Kas tal on lapsi?) ja eakaaslastele. Vastab (meeldetuletamisel) küsimusele täislausega.	3) Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab hinnanguid. Kirjeldab sündmust enda ja teiste positsioonilt. Väljendab mõtteid terviklike, lõpetatud lausetega.	3) Suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda.
4, 9) Kuulab täiskasvanu jutustust.	4, 9) Kuulab täiskasvanu jutustust ja kordab järgi üksikuid repliike.	4) Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid tekste.	4) Annab kuulnud teksti sisu edasi suunavate küsimuste abil väljendades end peamiselt üksikute sidumata	4) Annab kuulnud teksti sisu edasi suunavate küsimuste abil üksteisega seotud lausungitega (seob peamiselt väljenditega: <i>ja siis</i> ,	4) Jutustab oma sõnadega kuulnud teksti sündmuste järgnevust, põhjust ja tegelaste käitumist.	4) Jutustab pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid,

<p>Vaatab koos täiskasvanuga meeleldi pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamise pildile või üksiku sõna ütlemise pildi kohta.</p>	<p>Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: osaleb vestluses, osutab pildile keerab lehte.</p>	<p>Kirjeldab pilti 1-2-lausungiga.</p> <p>Räägib 1-2 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest.</p>	<p>lausungitega.</p> <p>Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.</p> <p>Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmusest 2-3 lausungiga (näit. mida ta tegi kodus pühapäeval).</p>	<p><i>siis, ja).</i></p> <p>Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust.</p> <p>Räägib oma kogemusest seotud lausungitega (seob peamiselt väljenditega: <i>ja siis, siis, ja).</i></p>	<p>Jutustab olu- ja tegevuspildi järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi andes edasi põhisisu ja olulised detailid.</p> <p>Jutustab meelsasti oma kogemusest.</p>	<p>vahendab ka oma tundeid.</p>
<p>5) Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2-sõnalisi lauseid (näit. Miku õue ehk Mikk tahab õue minna).</p>	<p>5) Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses 2-4-sõnalisi lauseid (võib esineda grammatilisi vigu).</p>	<p>5) Kasutab kõnes 3-5-sõnalisi lihtlauseid (näit. mina tahan õue minna).</p>	<p>5) Kasutab kõnes mõningaid koondlauseid (näit. ema ostis poest saia, leiba ja võid) ning lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid (sidendid <i>ja, ja siis, aga</i> näit. Siimul on sinine auto, aga minul on punane).</p>	<p>5) Kasutab kõnes eri tüüpi lauseid sh koondlauseid, lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid (sidendid <i>ning, kuid, või</i>) ning põimlausestest sihitisi (näit. ma tean, et punase tulega ei tohi üle tee minna), ajaminul (näit. kui me ära sööme, siis läheme õue) ja täiendlauseid (näit. ma ei taha seda pluusi, millel on</p>	<p>5) Väljendab ennast vabalt laiendatud lihtlausega, rindlausega; põimlausestega väljendab põhjust (näit. poisi kurk jäi haigeks, sest ta ujus, külmas vees), eesmärki (näit. ma kogun raha, et uus automudel osta), tingimust (näit. kui ma hea laps olen, siis toovad päkapikud mulle</p>	<p>5) Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid.</p>

				plekid peal.	kommi) ja omadusi (näit. jõuluvana tõi mulle nuku, kellel on palju riideid). Muudab sõnajärge, asendab korduste vältimiseks sõnu (näit. Siim võttis salaja moosi. Ta armastab seda hirmsasti). Kasutab kõnes siduvaid sõnu (seejärel ..., peagi ..., ühel päeval ..., lõpuks).	
6) Kasutab üksikuid käände- ja pöördedorme juhuslikult mõne sõna puhul (näit. ainsuse omastav, osastav, tegusõna 3. pööre).	6) Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eituse (<i>ei taha</i>), kuuluvus (<i>tädi lusikas</i>), asukoht (<i>emme siia</i>), omadus (<i>auto katki</i>), subjekti-objekti suhe (<i>issi anna pall</i>).	6) Kasutab kõnes õigesti enamikku käändevorme nende põhitähendustes. Kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (näit. joonista, istu), tegusõna	6) Kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (näit. ilusatel lilledel). Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (näit. sõitsin, laulsid), kasutab	6) Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (näit. saab lauljaks, jookseb kivini) ja umbisikulist tegumoodi (näit. loetakse, pesti). Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes	6) Kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid (näit. olev kääne: <i>arstina</i>). Kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (näit.	6) Kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördedorme ainsuses ja mitmuses.

		<p>kindla kõneviisi olevikuvorme (näit. sõidab, laulavad) ning tegusõna ma- ja da- tegevusnime (näit. hakkame mängima, ei taha mängida).</p>	<p>tingivat kõneviisi (näit. mängisin, mängiksin), nud- ja tud- kesksõnu (näit. söönud, söödud). ning omadussõna võrdlusastmeid suur-suurem-kõige suurem).</p> <p>Ühildab sõnu arvus (näit. karud söövad) ja käändes (näit. ilusale lillele, punase palliga).</p>	<p>(näit. lugeb – loeb, lillene – lilleline, seen kasvab all kuuse – seen kasvab kuuse all) ning osutab neile.</p>	<p>palju linde, konni, autosid).</p> <p>Kasutab kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (näit. kohakäänded ajasuhete väljendamiseks: <i>hommikust õhtuni</i>).</p> <p>Kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (näit. poeb – pugema; siga – sead).</p>	
<p>7) Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis.</p>	<p>7) Kasutab kõnes nimi- ja omadussõnu ning aktiivselt ase-, määr- ja tegusõnu (näit. ta on seal, pane siia, tahan seda).</p>	<p>7) Kasutab kõnes kõiki sõnaliike (nimi-, omadus-, tegu-, arv-, ase-, määr-, hüüd-, side- ja kaassõnad).</p> <p>Leiab mõningaid vastandsõnu (näit. suur-väike, all-üleval).</p>	<p>7) Leiab vastandsõnu (näit. lühike-pikk, must-puhas)</p>	<p>7) Mõistab, kuid kasutab kõnes piiratult sünonüüme (näit. kõnnib, longib, astub, sammub).</p> <p>Kasutab sihilisi ja sihituid tegusõnu (näit. veeretab-veereb, sõidutab-sõidab) õigesti vastavalt nende tähendusele.</p>	<p>7) Mõistab samatüveliste sõnade erinevusi (näit. joonistaja, joonistus, jooneline).</p>	<p>7) Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada.</p>

		<p>Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (näit. koerad-kassid-hiired – loomad).</p>	<p>Kasutab kõnes liigi- ja üldnimetusi (näit. kuusk, kask – puud; banaan, leib, juust – toit; banaan, õun, pirn – puuviljad).</p> <p>Moodustab ja kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (näit. tuttmüts, kelgumägi) ja tuletisi (näit. täpiline, laulja).</p>	<p>Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt kaks sõna (näit. lilled – tulp, roos; linnud – vares, tihane).</p> <p>Moodustab vajadusel sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste, tegevuste tähistamiseks (näit. marjatädi – tädi, kes müüb marju; tikumaja – tikkudest maja).</p> <p>Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (näit. arg, kaval, igav).</p>	<p>Kasutab kõnes liigi- ja üldnimetusi (näit. lauad-mööbel-asjad; kass-koduloomloom) ning mõistab ka abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (näit. sõidukid, kehaosad, tähtpäevad).</p> <p>Moodustab ja kasutab liiteid (-ja-liitelisi nimisõnu, näit. lõhkuja, -ne-, -line-, -lik-liitelisi omadussõnu, näit. moosine, auguline, sõbralik).</p> <p>Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu (näit. kurb, õnnelik, aus, lohakas), mille tähendus on esialgu piiratud (kasutab kindlas situatsioonis</p>	
--	--	---	--	--	---	--

				<p>Mõistab ülekantud tähendusega sõnu (näit. värske ajaleht, värske sai, tassi kõrv, tooli jalg, seene kübar).</p> <p>Mõistab, et mõnel sõnal võib olla, mitu tähendust (näit. koor, tee).</p>	<p>mõne kindla objekti puhul näit. aus on see, kes salaja teiste mänguasju ei võta).</p> <p>Mõistab lihtsamaid kujundlikke väljendeid (näit. kiviõva sai, jää on sile nagu peegel, tuul ulub, kevad koputab aknale) ning selgitab nende tähendust oma sõnadega.</p>	
8) Hääldeb õigesti mõnda üksikut lühikest sõna.	8) Hääldeb sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid (näit. <i>a, e, i, o, u, p, m, n, t, l</i>).	8) Hääldeb õigesti enamikku häälikutest (eranditeks võivad olla <i>r, s, k, õ, ü</i>).	8) Hääldeb õigesti kõiki emakeele häälikuid ja 3-4 silbilisi tuttava tähendusega sõnu.	8) Hääldeb oma kõnes ja etteõeldu kordamisel õigesti mitmesilbilisi sõnu (näit. mootorrattur, rabarber, korstnapühkija jne) ning on omandanud sõnade õige rõhu (kotlet, taburet jt)	8) Hääldeb õigesti võõrhäälikuid (f, š) tuttavates sõnades (näit. Fanta, šokolaad) ning etteõeldu kordamisel õigesti tähenduselt võõraid sõnu.	8) Hääldeb oma kõnes ja etteõeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid.
		Hääldeb õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2-silbilistes tuttava tähendusega sõnades.	Hääldeb sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (näit. -nt, -lt, -mp, jne).	Hääldeb õigesti	Hääldeb õigesti 1-2-	

	<p>Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (näit. tass – kass, pall – sall, tuba – tupp), osutades pildile või objektile.</p>	<p>Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas.</p> <p>Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2-silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.</p>	<p>sageli kasutatavaid võõrsõnu (näit. banaan, diivan).</p> <p>Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja häälikuühendita sõnas.</p> <p>Kasutab kõnes tuttavaid 2-3-silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.</p>	<p>sulghäälikuteta ja häälikuühenditeta sõnu.</p> <p>Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas.</p> <p>Kordab õpetaja eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (näit. koli – kolli (III v.); koli – kolli (II v.); koli – kooli (III v.); koli – kooli (II v.)).</p>	<p>silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu.</p> <p>Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise teel teistest pikemat häälikut.</p> <p>Muudab õpetaja eeskujul sõna vältestruktuuri (näit. koll – kool; linna – lina; tibu – tippu).</p>	
9) -	9) -	9) Matkib talle korduvalt etteloetud jutukese lugemist.	9) Tunneb ära oma nime tähed.	9) Tunneb ja nimetab mõningaid tähti ja loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (näit. poe- ja tänavanimed, sildid).	9) Tunneb ja nimetab enamikku tähti ja veerib 1-2 silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita).	9) Tunneb tähti ja veerib kokku 1–2-silbilisi sõnu, tunneb kirjapildis ära mõned sõnad.

				Jagab kuuldud sõna häälikuteks, kasutades häälikute arvu märkimiseks abivahendeid.	Jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid.	
			Teab, et sõna koosneb häälikutest.	Teab, et kindlale häälikule vastab kindel tähemärk.	Teab, et lause koosneb sõnadest ning tunneb lauselõpu märki <i>punkt</i> .	
10) Hoiab pliiatsit ja kriiti.	10) Tunneb huvi kirjutamise vastu, kritseldab sõrme, kriidi või pliiatsiga.	10) Matkib kirjutamist (kolme sõrmega pliiatsihoid ja haaramine) kritseldades kriidi või pliiatsiga, matkib mõne tähe kirjutamist.	10) Teeb matkimise ja näidise alusel kirja eelharjutusi (ette antud kujundi viirutamine, punktidega kontuuri ühendamine joonte abil). Kirjutab õigesti joonistähtedega oma nime. Kasutab õiget pliiatsihoidu. Kujutab õpitavat tähte erisuguste	10) Teeb matkimise ja näidise alusel kirja eelharjutusi (šabloon järgi joonistamine, vertikaal-, horisontaal- ja kaldjoon, kaar, ring). Kirjutab õigesti üksikuid sõnu joonistähtedega. Kasutab õiget kirjutamisasendit.	10) Kirjutab enamikku tähti. Kirjutab joonistähtedega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega.	10) Kirjutab joonistähtedega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega.

			materjalide abil (näit: tammetõrud, nõör, liivale joonistamine jms).			
11) Kuulab lihtsaid liisusalme ja matkib liigutusi.	11) Kuulab ja püüab järgi korrata 1-2-realist liisusalmi, luuletust, laulu.	11) Loeb peast või kordab järele 2-4-realist liisusalmi, luuletust või laulu.	11) Loeb peast 4-8-realisi liisusalme, luuletusi, laule.	11) Loeb peast õpitud luuletusi, liisusalme ja laule; saab aru lihtsamatest mõistatustest.	11) Teab peast emakeelseid luuletusi, mõistatusi ja laule.	11) Teab peast emakeelseid luuletusi, mõistatusi ja laule.

5.3 Valdkond *Matemaatika*

5.3.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- 2) järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- 3) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- 4) mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- 5) mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- 6) tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid;
- 7) näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

5.3.2 Valdkonna *Matemaatika* sisu:

- 1) hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- 2) suurused ja mõõtmine;
- 3) geomeetrilised kujundid.

5.3.3 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemete vahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- 3) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- 5) toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

5.3.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Sõime rühm		Noorem rühm	Keskmine rühm		Vanem rühm	Eeldatavad tulemused õppekava läbimisel
1,5 – 2 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	2-3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse eeldatavad tulemused	
1) Leiab nimetatud eseme (näit. nukk, pall, karu jne).	1) Leiab etteantud esemete hulgast samasuguse (kuju, värvus, suurus) alusel (näit. suured-väikesed pallid, punased-kollased klotsid).	1) Rühmitab kahesuguseid esemeid etteantud tunnuse (kuju, värvus, suurus) alusel (näit. pallid ja klotsid kuju järgi, punased klotsid ühte ja punased pallid teise). Saab aru, kas nimetatud ese kuulub/ei kuulu	1) Rühmitab mitmesuguseid esemeid etteantud tunnuse (kuju, värvus, suurus) alusel: näit. leiab kõik kollased; kõik suured jne).	1) Rühmitab mitmesuguseid esemeid kahe etteantud tunnuse (suurus, värvus, kuju, otstarve) alusel (näit. leiab kõik suured kollased klotsid jne).	1) Rühmitab mitmesuguseid esemeid kahe tunnuse (suurus, värvus, kuju, otstarve) alusel ja põhjendab kuuluvust-mittekuuluvust hulka (näit. sorteerib kujundid suuruse ja värvuse järgi jne).	1) Määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi.

		moodustatud hulka.				
2, 3) Osutab esemetele, mida on üks ja mida palju, matkib hulga moodustamist (näit. üks pall, palju palle).	2, 3) Moodustab etteantud suurusega hulgad – üks ja palju (näit. üks ja palju palle).	2) Moodustab etteantud hulgaga samaväärse hulga üks ühesesse vastavusse seadmisega (näit. kolm last - kolm palli).	2) Võrdleb hulki üks ühesesse vastavusse seadmisega ning nimetab, mida on rohkem-vähem (näit. 5 last ja 2 palli, palle on vähem), teab mõistet <i>paar</i> .	2) Võrdleb hulki üks ühesesse vastavusse seadmisega ning nimetab, mida on rohkem-vähem-võrdselt, võrdsustab hulki juurdepanemise või äravõtmise teel,	2) Võrdleb ja moodustab erineva suurusega hulki, juurdepanemise ja äravõtmise teel.	2) Võrdleb hulki, kasutades mõisteid <i>rohkem, vähem, võrdselt</i> .
	3, 4) Eraldab etteantud esemete hulgast 1-2 eset (näit. annab kaks palli pallikorvist).	3) Loendab esemeid kolme piires nimetades arve ja sõnastades loendamise tulemust (mitu?, näit. üks, kaks, kolm – kolm palli).	3) Teeb viie piires loendamise teel kindlaks esemete arvu ja teab arvude üks kuni viis järjestust, teab järgarve <i>esimene, teine, kolmas</i> .	3) Teeb kümne piires loendamise teel kindlaks esemete arvu ja teab arvude üks kuni kümme järjestust, tunneb numbreid 1-10, seostab arve ja numbreid, kasutab järgarve (kuni viieni) ning mõistet <i>viimane</i> eseme ja isiku positsiooni nimetamisel (mitmes?).	3) Teeb kaheteistkümne piires loendamise teel kindlaks esemete arvu ja teab arvude üks kuni kaksteist järjestust (ka 12-1), tunneb ja kirjutab numbreid 1-12, teab ja nimetab, milline arv on antud arvule eelnev või järgnev, kasutab mõistet <i>eelviimane</i> .	3) Teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada.

4) –		4) Moodustab uue suuruse ühe lisamise teel ja sõnastab loendamise tulemuse (näit. lisab kahele pallile ühe – kokku kolm palli).	4) Suurendab ja vähendab etteantud esemete arvu äravõtmise ja juurdepanemise teel, sõnastab loendamise tulemuse (viie piires).	4) Suurendab ja vähendab etteantud esemete arvu äravõtmise ja juurdepanemise teel, sõnastab loendamise tulemuse (kümne piires).	4) Liidab ja lahutab erinevate vahendite abil viie piires ja kasutab matemaatilisi märke +, -, = (näit. $2+3=5$ ehk kaks pluss kolm on viis).	4) Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke +, -, =.
5) -	5) -	5) Mõistab vahendite abil esitatud matemaatilist jutukest (kolme piires, näit. „Kolm karu“).	5) Lahendab matemaatilise jutukese vahendite abil, võrdlemise ja loendamise teel (üks tehe, viie piires).	5) Koostab ja lahendab kahe etteantud esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesti (üks tehe, viie piires).	5) Koostab ja lahendab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesti.	5) Koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesti.

6,11) Eraldab kahest etteantud samatüübilisest esemest oluliselt suurema või väiksema (näit. tennisepall ja jalgpall)	6,11) Kõrvutab ja osutab kahest etteantud samatüübilisest esemest oluliselt suuremale või väiksemale (näit. leiab ka pildilt väikese ja suure palli).	6,11) Leiab ja nimetab kahest eritüübilisest esemest suurema–väiksema, pikema–lühema (näit. suur ämber ja väike pall).	6) Järjestab kuni kolm eset kasvavas või kahanevas järjekorras.	6) Järjestab kuni viis eset kasvavas või kahanevas järjekorras.	6) Järjestab kuni kümme eset kasvavas või kahanevas järjekorras, kirjeldab ühte eset teise suhtes kasutades õpitud mõisteid.	6) Järjestab kuni viit eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm).
			Leiab milline ese on teistest suurem–väiksem, pikem–lühem, millised esemed on ühesuurused, ühepikkused (näit. pikk ja lühike – täiskasvanu ja laps)	Kirjeldab milline ümbritsev ese on teistest kõrgem–madalam, kitsam–laiem, paksem–õhem, millised esemed on ühekõrgused, ühelaiused, ühepaksused.		
			11) Mõõdab koos täiskasvanuga esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nöör vms).	11) Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nöör vms).	11) Mõõdab esemeid ja vahemaid sobiva mõõduühikuga (samm, pulk, nöör vms).	11) Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nöör vms).
12) -	12) -	12) Teab, et raha eest saab osta. Leiab kahest etteantud esemest oluliselt raskema ja	12) Kasutab rollimängudes mänguraha (näit. puulehed, paberiribad). Leiab kahest erisuurusega etteantud esemest	12) Teab ja kasutab rollimängudes mõisteid euro ja sent. Teab, milline talle tuttavatest esemetest on raskem/ kergem	12) Teab ning eristab mängulises tegevuses mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja rakendab neid õigetel kasutusaladel (näit.	12) Eristab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse.

		kergema (näit. topispall ja õhupall).	oluliselt raskema ja kergema (näit. õhupall ja petangi pall).	(näit. karu on raskem kui sipelgas). Proovimise teel leiab, milline anum mahutab rohkem/ vähem (näit. ämbrisse mahub rohkem kui tassi).	x liitri piima eest tuleb maksta x eurot).	
7, 8) Paigutab etteantud esemeid teise eseme sisse, peale (näit. paneb palli ämbrisse). Leiab tuttavates ruumides üles nimetatud toad ja kohad (näit. wc, voodi).	7, 8) Paigutab esemeid teineteise sisse, peale. Leiab tuttavates ruumides üles nimetatud kohad ja püüasukohaga esemed (näit. nukunurk, käterätt).	7, 8) Leiab ümbritsevaid esemeid, mis on peal-all, ees-tagat. Leiab rühmaruumis ja lasteaia õuealal tuttavad kohad ja esemed (näit. mänguväljak, liivakast, pallikorv jne).	7, 8) Rühmitab esemeid kasutades mõisteid <i>üleväl-all, ees-tagat, sees, kõrval</i> ning määrab enda ja esemete asukoha teiste esemete suhtes. Mõistab, kasutab ja täidab igapäevaelus korraldusi edasi-tagasi, üles-alla (näit. kutsus sõbra mäest ülesse, liigub x sammu tagasi).	7, 8) Rühmitab esemeid kasutades õigesti mõisteid <i>üleväl, keskel, ääres, lähemal-kaugemal</i> ning määrab ja nimetab inimese ja eseme asukoha teise inimese/ eseme suhtes. Orienteerub nii ruumis kui õues suuliste juhendite ja/või skeemide järgi.	7, 8) Rühmitab esemeid kasutades õigesti mõisteid <i>kohal, vasakul, paremal</i> ning kirjeldab inimese (ka enda)/ eseme asukohta teise inimese/ eseme suhtes. Orienteerub paberil sõnalise korralduse ja/ või näidise järgi (näit. joonistab ruudulisele paberile mitmesuguseid mustreid, joonistab palli alla paremasse nurka).	7.1) Rühmitab esemeid asendi järgi. 8) Kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil.

7, 9, 10) -	7, 9, 10) Matkib mängus ööle ja päevale iseloomulikke tegevusi (näit. paneb nukku magama, annab nukule süüa).	7, 9, 10) Nimetab ja kasutab ööpäeva osade määramisel sõnu öö ja päev (näit. on öö, nukk läheb magama, päeval nukk mängib). Näitab sõrmedel ja ütleb oma vanuse.	7, 9, 10) Nimetab päeva osi: hommik, õhtu ja seostab neid oma tegevustega (näit. hommikul ärkan, õhtul tuleb isa järgi). Kasutab oma kõnes nädalapäevade ja aastaegade nimetusi. Teab oma vanust ja millisel aastaajal on tema sünnipäev. Teab, et terviku saab jaotada osadeks (näit. tordi saab jaotada lõikudeks).	7, 9, 10) Kasutab õigesti mõisteid <i>lõuna, eile, täna, homme</i> . Teab ning nimetab nädalapäevi ja aastaagu õiges järjekorras. Teab oma sünnikuud, teab ja kasutab mõisteid <i>noor-vana, noorem-vanem</i> . Teab ja kasutab mõisteid terve ja pool.	7, 9, 10) Kasutab õigesti mõisteid <i>enne, praegu, hiljem</i> . Järjestab oma igapäeva tegevusi (näit. koostab päevakava). Teab nädalapäevade ja aastaegade järgnevust (näit. kevadele järgneb suvi, kolmapäevale eelneb teisipäev), nimetab kuid õiges järjekorras. Teab oma sünnikuupäeva. Teab mõisteid <i>tund</i> ja <i>pooltund</i> , oskab öelda kellaega täistundides.	7.2) Rühmitab nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi. 10) Nimetab nädalapäevi, kuid, aastaagu, teab oma sünnikuud ja -päeva; 9) Oskab öelda kellaega täistundides.
13) Paigutab erineva suuruse ja vormiga kujundeid vastavatesse	13) Leiab samasuguse kujundi sisse- peale- või kõrvaleasetamise	13) Leiab nägemise ja/ või kompimise teel etteantud kujundi	13) Eristab ja nimetab ringi, nelinurka ja kolmnurka.	13) Eristab ringi ja ovaali, ruutu ja ristkülikut, kuupi ja kera.	13) Kirjeldab õpitud kujundite sarnasusi ja erinevusi.	13) Leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu

avadesse (näit. toppimismängud).	teel (näit. 1-3 detaili leidmine ja asetamine etteantud pildile). Veeretamise abil eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid (näit. pall veereb, klots ei veere).	(ring, kolmnurk, nelinurk) järgi teise samasuguse kujundi, Nimetab <i>ümmargune</i> .	Nimetab kujundite erinevusi ja sarnasusi (näit. ringil ei ole nurki, kolmnurgal ja nelinurgal on nurgad) ning leiab ümbritsevast nende kujulisi esemeid.	Nimetab kujundite erinevusi ja sarnasusi ning leiab ümbritsevast nende kujulisi esemeid (näit. pall – kera, taldrik – ring, taskurätt – ruut, jne), nimetab <i>ruut</i> .	Oskab näha geomeetrilisi vorme ümbritsevate esemete juures (näit. lille õie südamik on ring ja kroonlehed on ovaalid, maja on kuup ja aknad on ristkülikud), nimetab <i>ovaal, ristkülik, kuupi, kera</i> .	ning kera ja kuubi, kirjeldab neid kujundeid.
----------------------------------	---	--	--	---	---	---

5..4 Valdkond *Kunst*

5.4.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- 3) vaatab, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- 4) kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) vaatab kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

5.4.2 Valdkonna *Kunst* sisu:

- 1) kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- 2) kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;

- 3) tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- 4) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

5.4.3 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- 2) suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovaalt kombineerida;
- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
- 6) viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- 7) suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töösse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

5.4.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Sõime rühm		Noorem rühm		Keskmine rühm	Vanem rühm	Eeldatavad tulemused õppekava läbimisel
1,5 – 2 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	2-3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse eeldatavad tulemused	
1, 8) Märkab enda ümber erinevaid objekte.	1) Märkab enda ümber erinevaid objekte ja nähtuseid.	1) Soovib jäljendada konkreetseid objekte ja püüab neid oma töös kujutada.	1) Jäljendab oma töös nähtud objekte.	1) Annab edasi tegelastele, objektidele ja aastaegadele iseloomulikke tunnuseid värvi ja vormi abil.	1) Annab edasi tegelastele ja objektidele iseloomulikke tunnuseid detailide abil.	1) leiab ümbritseva vaatlemisel erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil;

2) Saab aru, et pliiats ja värv jätab paberile jälje (kriitseldab).	2) Saab aru, et joonistus kujutab midagi.	2) Kujutab naturile sarnaseid, lähedasi esemeid ja asju ning nimetab, mida kujutas.	2) Annab edasi oma vahetuid kogemusi.	2) Väljendab mõningaid muljeid ja elamusi.	2) Väljendab ja annab värvidega edasi emotsiooni ja meeleolu. Joonistab, maalib ja, voolib tegevusi ning süžeepilte.	2) väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ja fantaasiaid;
3) Hoiab pliiatsit ja pintslit. Hoiab meeldetuletamisel paberit kinni ja joonistab vaid selleks ettenähtud kohta (näit: paber, asfalt). Juhendamisel tõmbab jämedate joonistusvahenditega erinevaid jooni ja kannab värvi pintsliga paberile (spontaansete liigutustega).	3) Kasutab iseseisvalt jämedaid värvipliiatseid ja vahakriite. Meeldetuletamisel hoiab õigesti pliiatsit ja teisi joonistusvahendeid ning juhendamisel võtab pintsliga värvi. Tõmbab jämedate joonistusvahenditega ja pintsliga erinevaid jälgi (täpid, jooned, ringid).	3) Kasutab iseseisvalt värvipliiatseid, vahakriite ja plastiliini (vahendid on lastele kättesaadaval). Kasutab erinevaid joonistusvahendeid liigse surveta, vahendit ja paberit rikkumata. Tõmbab horisontaalseid, vertikaalseid jooni ja juhendamisel erineva kuju ja suunaga (sh. kaarjad, lainelised, spiraalsed jooned).	3) Kasutab iseseisvalt õlipastelle. Suunamisel võtab pintslile vajaliku koguse värvi ning loputab ja kuivatab pintsli peale kasutamist. Joonistab ja maalib, ümaraid ja kandilisi vorme ning ühendab neid.	3) Kasutab iseseisvalt viltpliiatseid, kääre ja liimi. Liigub pintsliga paberil vabalt (ei liigu edasi tagasi ühes kohas) ning peseb ja kuivatab pintsli, enne järgmise värvi kasutamist. Tõmbab ühtlase joonega šablooni või joonlaua järgi.	3) Kasutab iseseisvalt guašše ja akvarelle. Joonistab kontuuriga kujutatavat objektid.	3) kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid;

		<p>Maalib ümarvormi (pintsliga) värvilaigu suurendamise teel.</p> <p>Meeldetuletusel ei värvi üle paberi serva.</p> <p>Juhendamisel kasutab kattevärve kogu pinna katmiseks.</p> <p>Lõikab kääridega paberisse sälke ja ribasid.</p>	<p>Kujundite värvimisel ületab minimaalselt piirjoont.</p> <p>Juhendamisel katab värviga esmalt suurema kujundi, millele lisab detailid (näit. silmad, kõrvad).</p> <p>Kasutab paberipinda otstarbekalt.</p> <p>Lõikab joont jälgides.</p>	<p>Värvib enamasti kontuuri ületamata ning täidab pinda (ka. tausta)</p> <p>Kasutab pinna katmiseks kallutatud vahakriiti (kriidi külje kasutamine).</p> <p>Kasutab iseseisvalt pliiatsiteritajat (kasutab pliiatsit säästvalt).</p> <p>Kasutab töös vajadusel kahte erineva jämedusega pintslit.</p> <p>Ümardab nurki käärilõikega ning lõikab kääridega mööda joont.</p>	<p>Värvib kujundid värvi-või viltpliiatsitega kontuuri seest varieerides värvimise (käe liikumise) suunda.</p> <p>Kasutab pinna katmiseks kallutatud pliiatsit (pliiatsi söe külje kasutamine).</p> <p>Alustab maalimist taustast.</p> <p>Lõikab kääridega lihtsamaid tööks vajalikke detaile (näit. lill, puuoksad, maja katus) ning mööda joont erinevaid kujundeid.</p>	
--	--	--	--	--	--	--

4) -	4) -	4) Kujutab inimest (nn. peajalgsed).	4) Kujutab joonistades, maalides ja voolides algeliselt inimest, liites pea, käed ja jalad põhiosa külge. Annab edasi tüdruku ja poisi erinevusi välimuse ja riietuse kaudu.	4) Annab edasi joonistades, maalides ja voolides umbkaudselt kehaosade suhtelist suurust ning kujutab inimest lihtsates tegevustes (näit. istub, võimleb). Annab edasi inimese isikupära värvi ja vormi abil.	4) Kujutab inimesi neile iseloomulike tunnuste kaudu ning liikumises (näit. laps jookseb, laps teeb lumememme). Annab edasi inimese isikupära edasiandmine väikeste detailide abil (näit. näoilme, aksessuaarid jms.)	4) kujutab inimesi neile iseloomulike tunnuste kaudu;
5) Tunneb huvi käelise tegevuse vastu, püüab jäljendada ettenäidatud liigutusi ja tegevusi.	5) Tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest; teeb kaasa ettenäidatud liigutusi ja matkib neid ka iseseisvalt.	5) Alustab meelsasti kunstitöö loomist ning lõpetab siis, kui peab seda ise valminuks.	5) Annab hinnangu oma tööle, kas see on pooleli või valmis ning näitab tulemust teistele kui oma teost.	5) Keskendub alustatud tegevusele ja soovib oma kunstitöö valmis saada (lõpetada).	5) Keskendub alustatud tegevusele, pooleli jäänud kunstitöö lõpetab iseseisvalt talle sobival ajal. Püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades.	5) keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö;
6, 2)	6) Teab, et paberile saab joonistada.	6) Teab tuttavate materjalide otstarvet (plastiliiniga hakkab voolime, pliiatsiga	6) Teab tuttavate tehnikate ja materjalide otstarvet.	6) Teab ja nimetab talle tuttavate tehnikate ja materjalide	6) Räägib talle tuttavate tehnikate ja materjalide otstarbest.	6) loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning

<p>Teeb juhendamisel paberile jäljendeid (näpuga, käe labaga, templiga).</p> <p>Mudib ja tükeldab voolimismaterjali, vajutab tükikesi alusele kinni ja võtab lahti, vajutab materjali sisse auke (mäng pehme voolimismassiga).</p> <p>Laob valmisvorme selleks ettenähtud kohale alusel: jänes, lill, pall.</p> <p>Kortsutab pehmet paberit.</p>	<p>Vajutab templiga jäljendeid.</p> <p>Veeretab voolimismassi tükikese peopesade vahel ümarvormiks ning vajutab kerakujulise vormi lapikuks või rullib piklikuks kujundiks (näit. kommid, pannkook, ussikesed vms).</p> <p>Laob valmis detailidest terviku (näit. kuusk, lumememm, aed).</p> <p>Kortsutab pehmet paberit ning rebib</p>	<p>joonistama).</p> <p>Vajutab templiga ribale ritta, üksteise kõrvale, väikeste vahemaadega.</p> <p>Ümarvorme liites loob lihtsamaid esemeid, kujutab loomi (näit. karu, lumememm), pigistab voolimismaterjali, et anda esemele iseloomulikumat kuju (näit. kassi kõrvad, siili okkad) ning voolimisvõlga teeb neile näiteks silmad.</p> <p>Katab kleebitava detaili pintsliga abil liimiga.</p> <p>Rebib paberiribast (õiget võtet</p>	<p>Teeb templitrukki.</p> <p>Põhivormi küljest venitab, pigistab välja suuremaid osi (näit. linnu tiivad, koera koon, mütsi nokk) ning voolib kahe käe sõrmede abil ümarvormist õõnesvormi (näit. tass, kauss).</p> <p>Kleebib esemeid/olendeid, mis koosnevad mitmest osast (näit. erinevatest osadest tuleb kokku kurg)</p> <p>Rebib paberist ribasid.</p>	<p>otstarvet.</p> <p>Teeb pintslitrukki.</p> <p>Kasutab voolimisvõlga voolingute kaunistamiseks (näit. teeb kausile mustri) ning kasutab taigaruulli ja vajutab rullitud voolimismassist vormidega kujundeid välja (näit. piparkook).</p> <p>Koostab ja kleebib mitmeosalisi pilte (šabloonide abil. näit jänes metsas).</p> <p>Rebib paberist ümarvorme.</p>	<p>Pöörab voolitud esemete juures tähelepanu erinevate osade ühendamisele ja silumisele ning kasutab voolimisvõlga erinevate pindade loomiseks.</p> <p>Koostab ja kleebib mitmeosalisi pilte, milleks vajalikud objektid/olendid valmistab ise (näit. <i>Minu pere lõbustuspargis</i>).</p> <p>Rebib erineva suuruse ja kujuga</p>	<p>räägib nende otstarbest;</p>
--	---	--	--	---	--	---------------------------------

	paberist tükke.	kasutades) väikesi tükikesi. Murrab paberit kokku. Märkab loodusliku materjali ilu ja mitmekesisust. (näit. kirjud lehed, kivikesed, käbid, kõver puuoks jms).	Voldib paberilehe pooleks ning paberi kokku nii vertikaalselt kui horisontaalselt. Juhendamisel kasutab erinevaid materjale kunstitöö loomiseks või selle ilmestamiseks (näit. maalitud siilile vahtralehest okkad,; lambale lõngast vill, WC-rullist päkapikk jne.) Juhendamisel segab omavahel põhivärve, segamiselusel.	Voldib paberilehe kolmeks ja neljaks osaks ning paberi servi joonele. Valib erinevate materjalide vahel ja püüab neid omavahel sobitada õpitud tehnikaid kasutades. Juhendamisel helestab-tumestab värve segamiselusel.	detaile. Leiab voltimisel (määrata voltimise abil) ruudu keskosa ning voldib nurki keskele. Kombineerib erinevaid tehnikaid ja materjale (ka. looduslikku ja tehismaterjali) omavahel. Segab värve töö peal.	
7) -	7) Valib kaunistamiseks, talle ette antud värvuste või valmiskujundite hulgast talle meeldivama.	7) Valib tööks meeldivad värvused ning kaunistab (täppide, joontega) etteantud ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (näit. lillepott,	7) Valib kaunistusmotiivid ja kaunistab eseme.	7) Valib sündmuse meeleoluga sobivad kaunistusmotiivid ja kaunistab eseme.	7) Koostab ja/või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid ning vahendid eseme kaunistamiseks.	7) koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks;

		<p>paber, papptaldrik, kivi, jne).</p> <p>Laob ja liimib valmiskujundeid ribale ritta üksteise kõrvale; väikeste vahemaadega.</p>	<p>Laob ja liimib valmiskujundeid ritta tihedalt üksteise kõrvale; väikeste vahemaadega.</p>	<p>Koostab ise või jätkab värvi- ja vormirütmilisi mustreid ribale, ruudule, ringile, arvestades kompositsiooni lihtsamaid nõudeid (kordumine, vaheldumine, sümmeetrilisus).</p>	<p>Koostab elementidest mitmesuguseid kombinatsioone ja motiive (rahvuslikud ornamentid; taime- ja loomamotiive.) järgides kompositsioonilisi võtteid (kaunistab kujundi äärt või kogu pinda).</p>	
<p>8) Vaatab koos täiskasvanuga raamatu illustratsioone, plakateid, elusobjekte jne ning suunavate küsimuste abil osutab tuttavatele esemetele.</p>	<p>8) Vaatab pilte, näidistõid ja raamatu-illustratsioone ning leiab ja nimetab sealt talle tuttavaid objekte ja nähtusi.</p> <p>Leiab sarnasusi kritseldatud vormide ja konkreetsete esemete, inimeste, ja nähtuste vahel.</p>	<p>8) Vaadeldes pilte, näidistõid ja raamatu-illustratsioone toob suunavate vihjete abil välja talle tuttavaid värvuseid, objekte.</p>	<p>8) Räägib suunavate vihjete abil, mida on pildil kujutatud ning nimetab milliseid värvuseid on töös kasutatud.</p>	<p>8) Kunstitööde vaatlemisel räägib pildil kujutatust ning avaldab oma arvamust.</p>	<p>8) Kunstinäitust külastades esitab teoste kohta küsimusi ning hiljem kirjeldab vähemalt ühe nähtud teose värve ja meeleolu.</p>	<p>8) kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu.</p>

Leiab etteantud esemete hulgast sama värvusega (punane, kollane, sinine) eseme.	Leiab ümbritsevast juhendamise toel sinise, kollase, punase värvuse.	Tunneb ja nimetab sinist, punast, kollast, rohelist, musta ja valget värvust.	Tunneb: oranži, roosat, lillat, pruuni värvust.	Tunneb: hallivärvust ning leiab ja nimetab etteantud värvustest tumedama ja heledama (näit. tume punane, hele sinine).	Eristab ja märkab erinevaid värvitoone (näit. erinevad sinised või sellele sarnased).	
---	--	---	---	--	---	--

5.5 Valdkond *Muusika*

5.5.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- 4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

5.5.2 Valdkonna *Muusika* sisu:

- 1) laulmine;
- 2) muusika kuulamine;
- 3) muusikalis-rütmiline liikumine;
- 4) pillimäng.

5.5.3 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalane tegevus;
- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu *Keel ja kõne*, *Kunst* jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;

6) muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

5.5.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Sõime rühm		Noorem rühm		Keskmine rühm	Vanem rühm	Eeldatavad tulemused õppekava läbimisel
1,5 -2aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	2- 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse eeldatavad tulemused	
1) Reageerib laulule, jääb kuulama.	1) Kuulab ja jälgib õpetaja laulu.	1) Huvitub laululisest tegevusest, laulab õpetajaga kaasa.	1) Laulab väljahingamisel loomuliku häälega.	1) Laulab ilmekalt, lähtudes laulu tekstist ja karakterist.	1) Laulab dünaamiliselt, juhib ja kuulab oma häält.	1) laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega
2) Reageerib laulule ja jääb kuulama.	2) Osaleb laulude esitamises – plaksutab, laulab õpetajaga kaasa.	2) Laulmist alustab ja lõpetab koos teistega.	2) Laulab rühmaga ühtses tempos.	2) Laulab rahva- ja lastelaule (ansambelis- üksi).	2) Laulab julgelt ja enesekindlalt.	2) laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansambelis kui ka üksi;
3) Reageerib muusikale ja jääb kuulama.	3) Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast.	3) Reageerib emotsionaalselt vastavalt muusika iseloomule.	3) Kuulab muusikapala vaikselt lõpuni.	3) Kuulab muusikapala tähelepanelikult ja süvenenult.	3) Väljendab loovalt muusikakuulamisest saadud elamusi, iseloomustab kuulatud muusikat.	3) suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;
4) Märkab hääli ja helisid enda ümber.	4) Reageerib häälele ja helidele enda ümber.	4) Kuulab erinevaid hääli ja helisid enda ümber.	4) Kuulab ja eristab erinevaid hääli ja helisid enda ümber.	4) Enamasti eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu.	4) Kuulab ja eristab kuulmise järgi erinevaid muusikainstrumente	4) eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu;
5) Tunneb rõõmu pillimängimisest	5) Tunneb huvi pillimängu vastu.	5) Kuulab ja eristab tämbri järgi õpitud	5) Tunneb ja eristab tämbri järgi	5) Tunneb ja eristab tämbri ja kõla järgi	5) Eristab tämbri ja kõla järgi õpitud	5) eristab tämbri ja kõla järgi õpitud

		rütmipille.	õpitud rütmipille.	õpitud meloodia ja rütmipille.	rütmi-meloodia- ja kehapille.	pille;
6) Tunneb huvi pillide vastu.	6) Mängib lastepillidel õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale.	6) Annab edasi rütmi muusika kuulamisel, laulmisel ja liikumisel.	6) Tunneb rütmipillide õiget hoidu ja mänguvõtteid.	6) Mängib rütmi – ja meloodiapille eel-, vahe- ja järelmängus ning lasteriimide saateks.	6) Mängib lihtsamaid ostinaato kaasmänge (lühike korduv rütm või meloodialõik).	6) mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladelle lihtsaid kaasmänge;
7) Mängib lastepille koos rühmakaaslastega.	7) Reageerib kaheosalise muusikapala osade vaheldumisele.	7) Pillimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega.	7) Mängib lastepille rühmaga ühtses tempos.	7) Mängib rütmilisi kajamänge.	7) Osaleb lastepilli ansamblimängus, oskab olla dirigent ja orkestrimängija.	7) mängib lastepillidel ja oskab mängida ka pilliansambelis;
8) Reageerib muusikale liikumisega.	8) Kõnnib, jookseb, hüpleb muusika saatel.	8) Eristab rahulikku ja erksat muusikat.	8) Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu.	8) Annab edasi tantsu sisule iseloomulikku kujundlikku liikumist.	8) Muudab liikumist sõnalise märguande või muusika muutuse tajumise järgi.	8) liigub vastavalt muusika meeleolule;
9) Tunneb liikumisest rõõmu.	9) Liigub koos õpetajaga muusikarütmis.	9) Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu.	9) Annab edasi matkivate liigutustega muusika erinevat iseloomu.	9) Kasutab liikumisel erinevaid vahendeid.	9) Liigub läbi- segi, kasutades ära koguruumi.	9) väljendab ennast loovalt muusikalise rütmilise liikumise kaudu.

5.6 Valdkond *Liikumine*

5.6.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;

- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

5.6.2 Valdkonna *Liikumine* sisu:

- 1) kehalise kasvatusel alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
- 2) põhiliikumised;
- 3) liikumismängud;
- 4) erinevad spordialad;
- 5) tants ja rütmika.

5.6.3 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- 2) rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- 3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- 4) suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslasega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- 5) mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordinatsiooni, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

5.6.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Sõime rühm		Noorem rühm		Keskmine rühm	Vanem rühm	
1,5 – 2 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	2 - 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse eeldatavad tulemused	Eeldatavad tulemused õppekava läbimisel
1) Tunneb rõõmu	1) Täiskasvanu juhendamisel	1) Keskendub täiskasvanu	1) Keskendub sihipäraseks	1) Keskendub sihipäraseks	1) Keskendub sihipäraseks	1) keskendub sihipäraseks

aktiivsest kehalisest tegevusest.	keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks kuni 10min.	juhendamise lühiajaliseks kehaliseks tegevuseks kuni 15min.	kehaliseks tegevuseks kuni 20min.	kehaliseks tegevuseks kuni 25min.	kehaliseks tegevuseks kuni 30min.	kehaliseks tegevuseks;
2) Kõnnib abiga trepist üles ja alla.	2) Täiskasvanu korraldusel täidab liikumistegevuses lihtsamaid ohutusreegleid; oskab hoida teatud liikumissuunda.	2) Oskab täiskasvanu abiga ohutus kauguses kaaslastest liikuda ja sooritada harjutusi.	2) Oskab ohutuse seisukohalt arvestada kaaslasega liikudes ja mängudes.	2) Saab aru liikumisel ja mängimisel ohutusreeglite täitmise vajalikkusest, meeldetuletamisel kasutab erinevaid spordivahendeid ohutult, sobival viisil ja kohas.	2) Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid.	2) peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid;
3) Ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste.	3) Sooritab täiskasvanu juhendamisel kaasa lihtsaid põhiliikumisi (näit. kõnd, jook, roomamine).	3) Sooritab täiskasvanu juhendamisel põhiliikumisi.	3) Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides, õpitud harjutustes, ühtlases rütmis.	3) Sooritab põhiliikumisi vabalt, liigutused on, koordineeritud, rütmilised.	3) Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised.	3) sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised;
4) Viskab ja veeretab palli jookseb palli järel.	4) Sooritab täiskasvanu juhendamisel kaasa lihtsaid (näit. kük, ette painutus jms) painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi.	4) Sooritab täiskasvanu juhendamisel kaasa painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi.	4) Sooritab täiskasvanu juhendamisel painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi.	4) Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi.	4) Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi.	4) sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi;

	jõudu arendavaid harjutusi.					
5) Säilitab kõndides ja joostes sihi.	5) Kõnnib piiratud pinnal.	5) Oskab liikumisel enamasti tasakaalu hoida (tasakaalupingil, vähendatud pinnal).	5) Oskab hoida tasakaalu liikumisel ja harjutuste sooritamisel.	5) Säilitab tasakaalu liikumisel, paigal olles ja harjutuste sooritamisel.	5) Säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel.	5) säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel;
6) –	6) Sooritab õpetajaga koos harjutusi väikevahendeid kasutades.	6) Sooritab harjutusi kasutades korraka kätt ja jalga.	6) Kasutab harjutuste sooritamisel nii paremat kui vasakut kätt ja jalga.	6) Kasutab teadlikult harjutuste sooritamisel paremat ja vasakut kätt ja jalga.	6) Kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.	6) kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt;
7) Oskab sooritada ettenäitamisel lihtsamaid liigutusi: plaksutamine, põlve plaks, kükk.	7) Matkib täiskasvanut lihtsate harjutuste sooritamisel.	7) Matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel.	7) Matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel.	7) Matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel.	7) Matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel.	7) matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel;
8) –	8) Sobitab juhendaja abil liikumist vastavalt muusika iseloomule.	8) Kõnnib jookseb, hüpleb rütmiliselt muusika järgi.	8) Rütmiliikumisel tuleb kaasa täiskasvanu rütmi ja tempo muutmisega.	8) Sooritab rütmiliikumisi üheaegselt juhendajaga.	8) Sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi.	8) sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi;
9) –	9) Täiskasvanu eeskujul sooritab liigutusi erinevas tempos.	9) Liigub vastavalt rütmile.	9) Liigub vastavalt tempo kiirenemisele ja aeglustamisele.	9) Liigub vastavalt rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga.	9) Liigub vastavalt enda tekitatud rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga.	9) liigub vastavalt enda tekitatud rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga;

10) Hüpitab käes palli ja jälgib selle suunda.	10) Huvitub erinevatest vahenditest.	10) Kasutab liikumisel erinevaid vahendeid juhendaja abiga.	10) Kasutab juhendamisel liikumisel erinevaid vahendeid.	10) Kasutab liikumisel erinevaid vahendeid.	10) Kasutab liikumisel sihipäraselt erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, kelgud jne).	10) kasutab liikumisel sihipäraselt erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, kelgud jne);
11) –	11) Mängib koos juhendaja ja kaaslastega kõnni- ja jooksumänge.	11) Mängib lihtsaid liikumismänge.	11) Mängib lihtsaid võistlusmänge.	11) Saab aru võistlusmängudes ja teatevõistlustes meeskonna mõistest.	11) Mängib sportlike elementidega mängu (korvpall, jalgpall jne).	11) mängib sportlike elementidega mängu (korvpall, jalgpall jne);
12) Mängib koos juhendaja ning kaaslastega liikumismänge.	12) Mängib matkiva sisuga mängu.	12) Mängib 1-2 reeglita liikumismänge.	12) Mängib 2- 4 reeglita liikumismänge saab aru, et mängudes on reegleid ja püüab neid täita.	12) Austab võistlusreegleid ja püüab neid täita.	12) Peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.	12) peab kinni kokkulepitud mängureeglitest;
13) –	13) Leiab (näitab) pildilt talle tuttavaid sportlike tegevusi.	13) Teab, et on sportlased, kes treenivad ja võistlevad.	13) Teab nimetada spordialasid.	13) Teab, et on individuaalsed ja meeskondlikud spordialad, nimetab neid.	13) Nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi.	13) nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi.

6. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus (päevakava koostamise põhimõtted, õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise perioodi pikkus), sealhulgas suveperioodil

- 6.1 Lasteasutus korraldab õppe- ja kasvatustegevust õppeaastati. Õppeaasta algab 1. septembril ning kestab 31. augustini. Suveperioodil on lasteaed suletud üks kuu. Sellel perioodil võimaldatakse lastele vajadusel kohad mõnes teises Piritä linnaosas asuvas lasteaedias.
- 6.2 Õppe- ja kasvatustegevus tugineb rühma päevakavale, mis määrab vastavalt laste eale päevarütmi, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ja pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevused.
- 6.3 Iga õpetaja kavandab õppe- ja kasvatustegevuse ning koostab õppe- ja kasvatustegevuse kava rühmale, kus ta on õpetajaks. Lühimaks kavandatavaks perioodiks on üks nädal. Pikimaks perioodiks on üks õppeaasta.
- 6.4 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel arvestab pedagoog lapse arengutaset, vanust ning lapse huve. Lapse kasvades ja arenedes lähtutakse õppesisu valikul üldjuhul põhimõttest – lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale.
- 6.5 Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel esitatakse kavandatava perioodi eesmärgid, temaatika, õppesisu ja -tegevused. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab pedagoogil teha vajadusel muudatusi.
- 6.6 Rühma õppe- ja kasvatustegevus viiakse läbi esteetilises ja turvalises ning üksi ja ühistegevusi võimaldavas keskkonnas. Õppe- ja kasvatustegevus seotakse eelkõige kodukoha inimeste, looduse ja asutustega. Õpitavaga (objektid, nähtused) tutvutakse loomulikus keskkonnas.
- 6.7 Tegevuskoha valikul arvestatakse nii üldisi kui ka valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmäärke, eri valdkondade sisude ja tegevuste lõimimist, tegevusteks vajalikke vahendeid ning pedagoogide ja personali kaasamist.

7. Lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, sealhulgas korraldus

- 7.1 Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga.
- 7.2 Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatustegevusest. Pedagoogid viivad vaatlusi läbi kindla plaani alusel ning lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes.
- 7.3 Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused.

7.4 Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi.

7.5 Lasteasutuse pedagoogiline nõukogu otsustab, milliseid meetodeid kasutada lapse arengu hindamisel. Rühmaõpetaja tutvustab lapsevanemale lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust.

7.6 Vähemalt üks kord õppeaastas viib pedagoog lapse arengu hindamiseks ja toetamiseks lapsevanemaga läbi arenguestluse, mis:

- 1) annab tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest;
- 2) selgitab lapsevanema seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes.

7.7 Lapse arengu hindamise ja arenguestluse tulemus dokumenteeritakse «Isikuandmete kaitse seaduses» sätestatud tingimustel.

8. Erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted, sealhulgas korraldus

8.1 Erivajadustega lastele on lasteasutuses loodud tingimused kasvamiseks sobitusrühmas koos teiste lastega.

8.2 Erivajadustega laps käesoleva õppekava tähenduses on laps, kelle võimetest, terviseseisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid jm) või rühma tegevuskavas.

8.3 Erivajadustega lapse, sealhulgas andeka lapse arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab lasteasutuse juhataja.

8.4 Vajadusel koostavad rühma pedagoogid õppeaasta algul koostöös logopeedi/eripedagoogi jt spetsialistidega ning lapsevanemaga lapsele individuaalse arenduskava. Vähemalt üks kord õppeaastas tehakse kokkuvõtte individuaalse arenduskava rakendumisest, arengukeskkonna sobilikkusest ning lapse edasistest vajadustest.

8.5 Lasteasutus toetab erineva keelelise ja kultuurilise taustaga peret lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri väärtustamisel.

8.6 Lapsele, kelle kodune keel ei ole eesti keel, tagatakse eesti keele õpe.

8.7 Rühmas, kus õppe- ja kasvatusgevus toimub eesti keeles, omandavad mitte-eesti kodukeelega lapsed eesti keele kas: lõimitud tegevuste kaudu, millele võib lisanduda eesti keele tugiõpe;

täielikku keelekümblyse metoodikat rakendades.

8.8 Muukeelsele lapsele koostatakse eesti keele kui teise keele õpetamiseks vajadusel individuaalne arenduskava.

8.9 Eesti keele õppe eeldatavate tulemuste kavandamisel arvestatakse nii laste arengutaset, vanust kui ka eesti keele õppe mahtu ning metoodikat.

9. Lapsevanematega koostöö põhimõtted, sealhulgas korraldus

9.1 Lasteasutuse pedagoogid teevad lapsevanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel.

9.2 Pedagoog teavitab regulaarselt lapsevanemat lapse arengust ja õppimisest ning õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest. Pedagoog loob lapsevanemale võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes.

9.3 Lapsevanemal võimaldatakse osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamises ja läbiviimises ning anda tagasisidet lasteasutuse tegevusele.

10. Õppekava uuendamise ja täiendamise kord

10.1 Õppekava kuulub läbivaatamisele igal õppeaastal juunikuul jooksul.

10.2 Ettepanekud õppekava täiustamiseks arutatakse läbi pedagoogilises nõukogus ja hoolekogus.

10.3 Õppekava muudatused kinnitab direktor.